

Έρευνα του ΣΕΒ «Ο σφυγμός του επιχειρείν 2018»: «Η δουλειά των μεταρρυθμίσεων δεν τέλειωσε ακόμη»

Οι προτάσεις των επιχειρήσεων για περισσότερες επενδύσεις και δουλειές

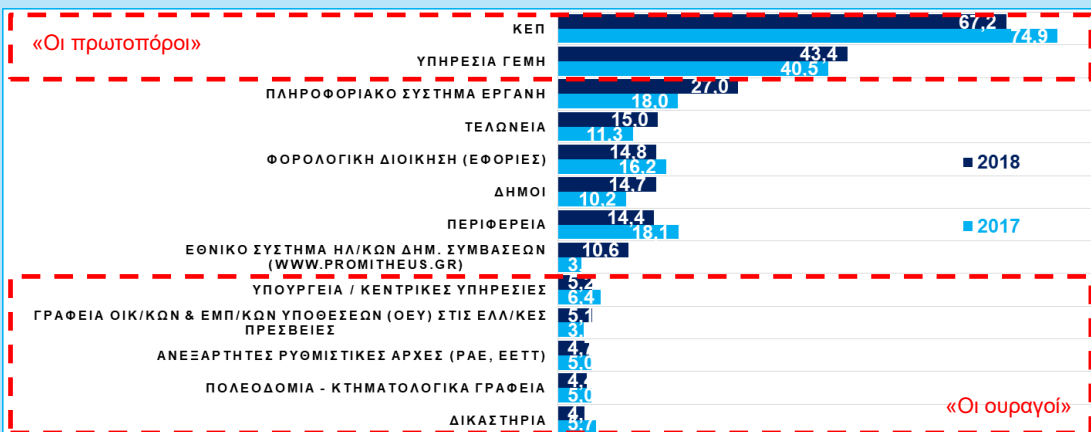
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Η **ετήσια έρευνα γνώμης του Παρατηρητήριου Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ «Ο σφυγμός του επιχειρείν»**, που ολοκληρώθηκε πρόσφατα με τη συνδρομή της MRB, αποτιμά το βαθμό ελκυστικότητας του επενδυτικού περιβάλλοντος στη χώρα. Αναδεικνύεται εμφανώς ότι, παρά τις όποιες βελτιώσεις που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, εξακολουθούν να είναι αναγκαίες περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, καθώς τα δομικά προβλήματα της οικονομίας παραμένουν άλυτα και εξακολουθούν να κρατούν περιορισμένες τις ιδιωτικές επιχειρηματικές επενδύσεις και καθυλωμένη την ανάκαμψη της οικονομίας. Η προσεκτική ανάγνωση της μελέτης μπορεί να δώσει πολλές χρήσιμες απαντήσεις σε όσους σχεδιάζουν και υλοποιούν μεταρρυθμίσεις, καθώς απαντώνται μια σειρά από ερωτήματα, όπως:

 - 1) Γιατί αποτυγχάνουν οι μεταρρυθμίσεις;
 - 2) Υπάρχει περιφερειακή πολιτική για τις επιχειρήσεις και τις επενδύσεις;
 - 3) Ποιες δημόσιες υπηρεσίες βαθμολογούνται με άριστα από τις επιχειρήσεις και γιατί;
 - 4) Γιατί επανεμφανίζεται η διαφθορά ως ένα βασικό αρνητικό χαρακτηριστικό του επιχειρηματικού περιβάλλοντος;
 - 5) Με ποιες πολιτικές αντιμετωπίζονται τα 10 σημαντικότερα επιχειρηματικά προβλήματα;

Οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται: **Όσο** δεν υπάρχει μια σαφής και ισχυρή εμβέλεια αναπτυξιακή και φιλοεπενδυτική πολιτική, **Όσο** οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές απομυζούν την επενδυτική ικμάδα των επιχειρήσεων, **Όσο** η λειτουργία της δημόσιας διοίκησης αδυνατεί να προσφέρει τις υπηρεσίες που πραγματικά έχουν ανάγκη οι επιχειρήσεις και δυσχεραίνει αντί να διευκολύνει την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, **Όσο** η καθημερινότητα των επιχειρήσεων επιβαρύνεται από φαινόμενα γραφειοκρατίας, πολυνομίας, διαφθοράς και καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης. Όλα αυτά αποτυπώνονται με ξεκάθαρο τρόπο στα ευρήματα της έρευνας. Το μήνυμα προς κάθε κατεύθυνση είναι ξεκάθαρο. Τα προβλήματα δεν λύνονται με ανακοινώσεις καλών προθέσεων, χωρίς να παράγεται κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι απόψεις των επιχειρήσεων συγκλίνουν σε 39 συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις για να βελτιωθεί στην πράξη το επιχειρηματικό περιβάλλον με τη μείωση των φορολογικών συντελεστών να αποτελεί την κύρια και βασική προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής. Για να γίνουν επιπέδους επενδύσεις σε αυτή τη χώρα!
- Στο προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2019 (βλ. Πίνακες Δ24 – Δ26), που αναγκαστικά έχει και προεκλογικό άρωμα, αποτυπώνεται η πρόθεση της κυβέρνησης να μην περικόψει τις συντάξεις από 1/1/2019 κατά €3 δισ., όπως έχει ψηφισθεί και να εφαρμόσει, παρά ταύτα, παρεμβάσεις (περικοπές δαπανών ή αυξήσεις εσόδων) ύψους €1 δισ., που παραμένουν αδιευκρίνιστες ενόψει διαπραγματεύσεων με τους δανειστές. Καθώς έτσι σχεδόν μηδενίζεται η προσδοκώμενη δημοσιονομική υπεραπόδοση, δεν προβλέπεται να εφαρμοστούν οι εξισορροπητικές παρεμβάσεις (αντίμετρα) ύψους €2 δισ., παρά μόνο κατά 50%, και με διαφορετική εν πολλοίς σύνθεση μέτρων. Ήδη, ενώ η κυβέρνηση είχε νομοθετήσει μείωση των συντελεστών φόρου νομικών προσώπων από το 2019 κατά 3 π.μ. από 29% σε 26%, τώρα φαίνεται ότι προκρίνεται μια μείωση μόνο κατά 1 π.μ. (σε μια πορεία μείωσης του συντελεστή διαχρονικά στο 25% κατά 1 π.μ. το χρόνο). Με τον τρόπο αυτό, επιβεβαιώνονται οι επιχειρήσεις που κατατάσσονται και στο «Σφυγμό του Επιχειρείν» την αστάθεια του φορολογικού περιβάλλοντος ως το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα για την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Για άλλη μια φορά κάτι που ψηφίζεται ανατρέφεται πριν καν εφαρμοσθεί. Και αναρωτιέται κανείς ποια θα είναι η τύχη της ψηφισθείσας μείωσης των συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων από 22% σε 20% για το κλιμάκιο μέχρι €20.000 εισοδήματος, και, πολλώ μάλλον, της ψηφισθείσας αναμόρφωσης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, μαζί με όλες τις εξισορροπητικές παρεμβάσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα! Εν τω μεταξύ, έντονη υποχώρηση σημείωσε το οικονομικό κλίμα τον Σεπτέμβριο του 2018 (στις 101,3 μονάδες από 105,2 τον προηγούμενο μήνα), ως αποτέλεσμα κυρίως της επιδείνωσης των προσδοκιών στη βιομηχανία, ακολουθώντας τις πτωτικές τάσεις στην υπόλοιπη Ευρώπη. Το τελευταίο αντανάκλα την αυξανόμενη αβεβαιότητα στην παγκόσμια οικονομία, κυρίως ως προς τις πολιτικές προστατευτισμού που διαμορφώνονται. Παράλληλα, η εύθραυστη οικονομική κατάσταση στην Τουρκία και οι διαπραγματεύσεις για τις μελλοντικές εμπορικές σχέσεις της Μεγάλης Βρετανίας με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες μετά την έξοδό της από την ΕΕ, εντείνουν τον προβληματισμό για την εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας. Οι παράγοντες αυτοί ενδέχεται να επιηρεάσουν αρνητικά την ελληνική βιομηχανική παραγωγή και τις εξαγωγές αγαθών το επόμενο διάστημα, αν και μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2018 οι γενικές τάσεις είναι θετικές. Αντίθετα η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε (στις -44,9 μονάδες από -47,8 τον προηγούμενο μήνα), αντανακλώντας την αισιοδοξία των νοικοκυριών για την εξέλιξη της οικονομικής τους κατάστασης και της γενικότερης πορείας της οικονομίας της χώρας. Την ίδια ώρα, ο όγκος των λιανικών πωλήσεων εξακολουθεί να κινείται ανοδικά τον Ιούλιο του 2018 (+1,9% το διάστημα Ιαν – Ιουλ 2018). Τέλος, η αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών τον Αύγουστο του 2018 για 7^ο συνεχόμενο μήνα (+€764 εκατ.) ενισχύει τις ενδείξεις βελτίωσης των χρηματοοικονομικών συνθηκών, αν και οι συνθήκες τραπεζικής χρηματοδότησης παραμένουν υποτονικές.

Οι επιχειρήσεις ψηφίζουν εξυπηρέτηση από απόσταση...

Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την **ποιότητα** των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες (ΣΕΒ, Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, ετήσια έρευνα «Ο σφυγμός του επιχειρείν», 2018)

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος. Εμφάνιση μόνο θετικών κρίσεων (αξιολόγηση με βαθμό 4 και 5)

Με την επιμέλεια του Παρατηρητήριου Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ταυτότητα έρευνας «Ο σφυγμός του επιχειρείν»

Το Παρατηρητήριο Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος του ΣΕΒ, με τη συνδρομή της MRB Hellas, πραγματοποιεί για δεύτερη χρονιά την **ετήσια έρευνα γνώμης**, με τίτλο **«Ο σφυγμός του επιχειρείν» (Δ01)**, για την αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

Στόχοι της έρευνας είναι η συστηματική παρακολούθηση των **εμποδίων στο επιχειρείν**, η ανάδειξη **εφικτών και ρεαλιστικών λύσεων** που προτείνουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις για ένα ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον, η **αξιολόγηση της ποιότητας των υπηρεσιών** που λαμβάνουν από τη **δημόσια διοίκηση** και η αποτύπωση της **αποτελεσματικότητας των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων**. Επιδίωξη του ΣΕΒ είναι αυτή η ετήσια έρευνα να αποτελέσει ένα αξιόπιστο και επιδραστικό **εργαλείο για τη δημόσια διοίκηση, αλλά και την ίδια την επιχειρηματικότητα, στην αξιολόγηση της προόδου, ή της οπισθοχώρησης**, που επιτυγχάνεται σε κρίσιμες παραμέτρους του επιχειρείν. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάδειξη των άμεσα εφαρμόσιμων λύσεων που προτείνει η αγορά **για το πώς θα διευκολυνθεί στην πράξη η καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων και τι απαιτείται για να προχωρήσουν σε επενδύσεις**.

Ειδικά στη φετινή έρευνα, η διεξαγωγή της οποίας συνέπεσε χρονικά με την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής τον Αύγουστο του 2018 και την είσοδο στη

μεταμνημονιακή εποχή, **επιλέξαμε να ζητήσουμε από τους ερωτώμενους να μας υποδείξουν τις αναγκαίες προτεραιότητες της κυβέρνησης για την επόμενη ημέρα και τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για την ισχυρή ανάκαμψη της παραγωγικότητας, που ακόμη παραμένει καθηλωμένη.**

Γιατί δεν αποτυπώνεται η θετική επίδραση των μεταρρυθμίσεων στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων; Γιατί γνωστά εμπόδια, όπως τα φορολογικά, η γραφειοκρατία/πολυνομία, οι καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης κ.ά., παραμένουν ανθεκτικά παρά τα μέτρα που έχουν παρθεί; Πώς δικαιολογείται η επανεμφάνιση της διαφθοράς στις υψηλές θέσεις προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις στη σχέση τους με το κράτος; Πού οφείλεται η δυσκολία διαμόρφωσης μιας βιώσιμης αναπτυξιακής πολιτικής, όταν αποτελεί το μεγαλύτερο ίσως αίτημα της επιχειρηματικότητας; Γιατί οι δημόσιες υπηρεσίες αδυνατούν να προσφέρουν τις υπηρεσίες που πραγματικά έχουν ανάγκη οι επιχειρήσεις/χρήστες; Πόσο εύθραυστη είναι η αισιοδοξία που καταγράφεται για την επόμενη μέρα; Υπάρχουν περιθώρια για μείωση των φορολογικών συντελεστών όπως εμφaticά ζητούν οι επιχειρήσεις;

Αυτά είναι μερικά μόνο από τα ερωτήματα που αναδεικνύονται εξετάζοντας τα αποτελέσματα της έρευνας και είναι σκόπιμο να απαντηθούν προκειμένου να βελτιωθεί στην πράξη το επιχειρηματικό περιβάλλον.

Δ01: Ταυτότητα έρευνας	
Περίοδος	18 Απριλίου - 1 Ιουνίου 2018
Δείγμα	680 επιχειρήσεις, στάθμιση βάσει στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ
Μέθοδος	Μεικτή μεθοδολογία (τηλεφωνική έρευνα και μέσω web)
Αντιπροσωπευτικότητα	Με βάση: α) κλάδο, β) αριθμό εργαζομένων και γ) έδρα επιχείρησης
Ποιοι απάντησαν	Υψηλόβαθμα στελέχη της εκάστοτε επιχείρησης / Διευθυντές / Ιδιοκτήτες

Η έρευνα αποτελείται από τα ακόλουθα τέσσερα (4) μέρη:

1. Καταγραφή των **εμποδίων** στο επιχειρείν (μάκρο και μικρο περιβάλλον) και ο εντοπισμός **λύσεων** για την αντιμετώπισή τους.
2. Αξιολόγηση της **ποιότητας** των **υπηρεσιών** που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις από τη δημόσια διοίκηση.
3. Αποτύπωση της **αποτελεσματικότητας** επιλεγμένων πρόσφατων **μεταρρυθμίσεων** στο επιχειρηματικό περιβάλλον.
4. Γενική αξιολόγηση του **οικονομικού κλίματος**.

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρουσιάζονται τα κυριότερα ευρήματα.

Αξιολόγηση των εμποδίων που σχετίζονται με το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον

Αφετηρία της έρευνας αποτέλεσε η αξιολόγηση του ευρύτερου οικονομικού περιβάλλοντος και ειδικότερα ο εντοπισμός των εμποδίων που σχετίζονται περισσότερο με τη δομή και διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, με τους παράγοντες ανταγωνιστικότητας και συνολικά με **το ευρύτερο εγχώριο και διεθνές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον**. Επιδίωξη ήταν να αποτυπωθεί η **άποψη των επιχειρήσεων για το πόσο ευάλωτο, αλλά και το πόσο ανταγωνιστικό, είναι το επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα** αλλά και τί πρέπει να αλλάξει ώστε να βρεθεί η χώρα στο επίκεντρο του επενδυτικού ενδιαφέροντος.

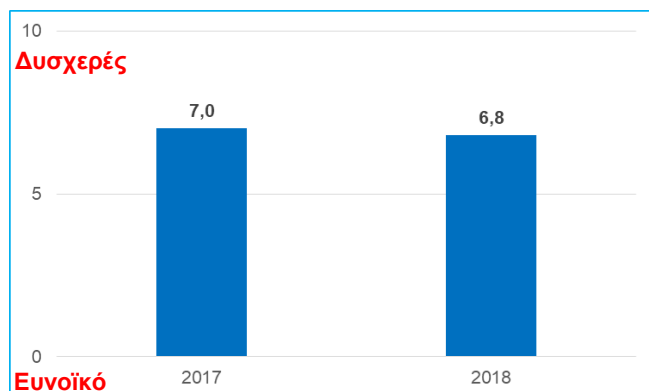
Δ02: Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό Περιβάλλον

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 10,
1: Καθόλου Δυσκολία, 10: Μεγάλη Δυσκολία

Το 2018 ο **Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό Περιβάλλον** διαμορφώνεται σε **6,8 μονάδες, με «άριστα το 1»** (1=Καθόλου Δυσκολία και 10=Μεγάλη Δυσκολία) έναντι 7,0 μονάδων το 2017 (Δ02). Παρά την οριακή βελτίωση που καταγράφεται, ο Δείκτης βρίσκεται μακριά από μια επίδοση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητική, καθώς παραμένει **κάτω από τη βάση**.

Όταν οι ίδιες οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται και επενδύουν στη χώρα αναγνωρίζουν σημαντικές και διαχρονικές διαρθρωτικές αδυναμίες, τότε καθίσταται αναγκαίο να υπάρξει ριζική αλλαγή πολιτικής για τη διαμόρφωση ενός ουσιαστικά φιλοεπενδυτικού περιβάλλοντος. Στο διεθνή ανταγωνισμό προσέλκυσης επενδυτικών κεφαλαίων, η χώρα δεν μπορεί να παραμένει ουραγός εξαιτίας χρόνιων προβλημάτων για τα οποία υπάρχουν ρεαλιστικές και άμεσα εφαρμόσιμες λύσεις από τη διεθνή αλλά και την εγχώρια εμπειρία.

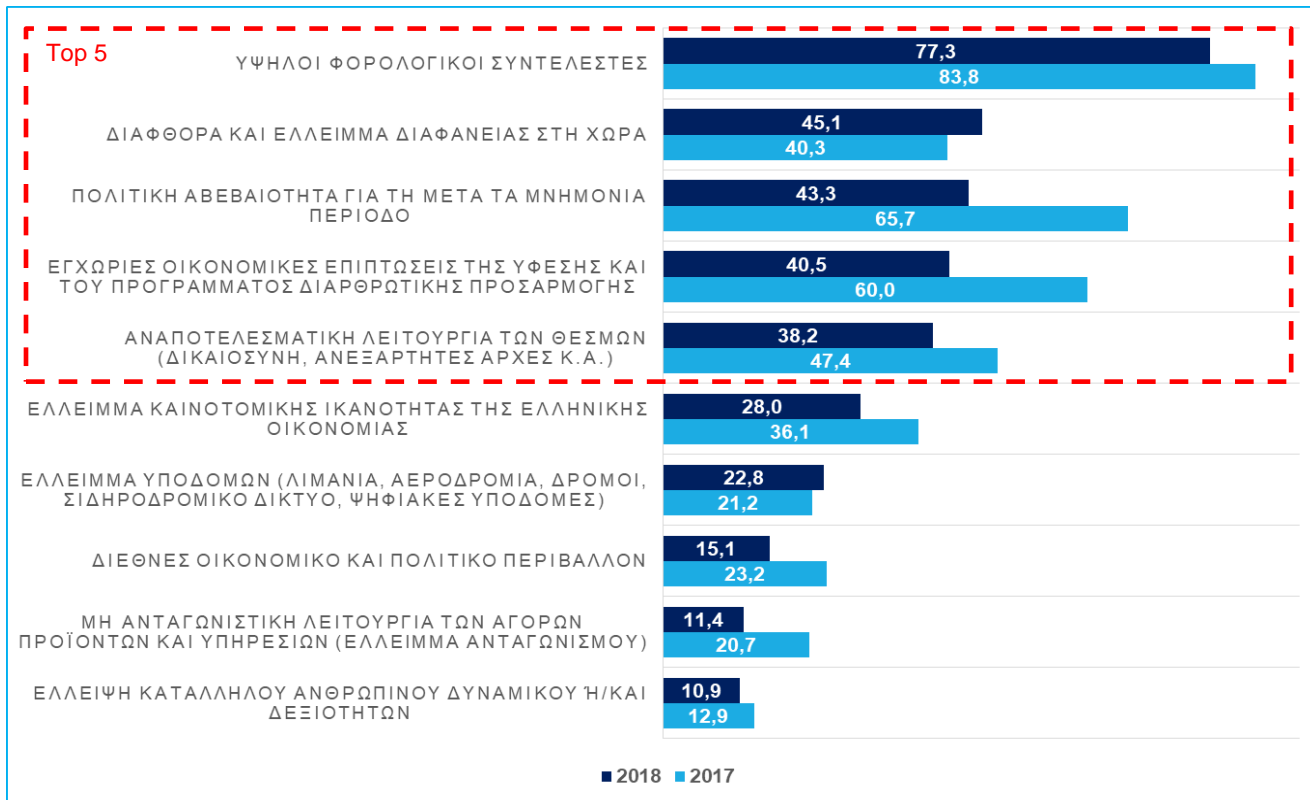
Ειδικότερα, ως σημαντικότερα εμπόδια καταγράφονται οι **υψηλοί φορολογικοί συντελεστές** (77,3%), η **διαφθορά και το έλλειμμα διαφάνειας** (45,1%), η **πολιτική αβεβαιότητα για τη μετά τα μνημόνια περίοδο** στη χώρα (43,3%), οι **εγχώριες οικονομικές επιπτώσεις της ύφεσης** και οι εκκρεμείς δεσμεύσεις του προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής (40,5%) και η **αναποτελεσματική λειτουργία των θεσμών** (38,2%) - (Δ03).

Δ03: Αξιολόγηση εμποδίων που σχετίζονται με το ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον (μάκρο-περιβάλλον)

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε σχέση με τα αποτελέσματα της περσινής έρευνας, υποχωρούν αισθητά (σχεδόν 20 ποσοστιαίες μονάδες) τόσο η πολιτική αβεβαιότητα, όσο και οι εγχώριες οικονομικές επιπτώσεις της ύφεσης και του προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής¹. Αντίθετα, αναδεικνύεται ως **μείζον** το **πρόβλημα** της **διαφθοράς** (αύξηση κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες και άνοδος στη 2η από 5η θέση). Η επανεμφάνιση της διαφθοράς ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του επιχειρείν αποτελεί μια εξαιρετικά δυσάρεστη πραγματικότητα, η οποία αναδεικνύει την «**αντοχή**» συγκεκριμένων **διαρθρωτικών προβλημάτων που έφεραν τη χώρα μας στην πρωτοφανή δυσμενή θέση των τελευταίων ετών.**

Το 2018 ο Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με το Ευρύτερο Οικονομικό Περιβάλλον καταγράφει οριακή βελτίωση σε σχέση με το 2017, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα χαμηλότερα της βάσης.

¹ Πρόκειται για δύο μεταβολές μάλλον αναμενόμενες, πρώτον διότι η περσινή έρευνα είχε διεξαχθεί κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση της 2ης αξιολόγησης του προγράμματος προσαρμογής, η οποία είχε καθυστερήσει σημαντικά προκαλώντας υψηλή πίεση στη ψυχολογία/ανησυχία των επιχειρηματιών

(Φεβρουάριος-Απρίλιος 2017) και δεύτερον διότι, όσο απομακρυνόμαστε χρονικά από την περίοδο των μνημονίων και η οικονομία φαίνεται να ανακάμπτει, τόσο οι συνέπειες της ύφεσης ως παράγοντας αναπτυξιακής υστέρησης ατονούν.

Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να εστιάσουμε περαιτέρω στις **απαντήσεις** που έδωσαν οι επιχειρήσεις με **εξαγωγικό προσανατολισμό (Δ04)**, καθώς είναι εξ ορισμού περισσότερο εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό και διαθέτουν πραγματική εμπειρία από τα αντίστοιχα περιβάλλοντα του εξωτερικού. Πέρα από την επιβεβαίωση των βασικών προβλημάτων των υψηλών φορολογικών συντελεστών και της αβεβαιότητας ως προς το περιεχόμενο και τη στόχευση της αναπτυξιακής πολιτικής της επόμενης μέρας, ενδιαφέρον συγκεντρώνει ο τρόπος με τον οποίο προτεραιοποιούν το έλλειμμα καινοτομικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας και την επίπτωση των προβλημάτων που προέρχονται από τη λειτουργία των θεσμών και το επίπεδο διαφθοράς.

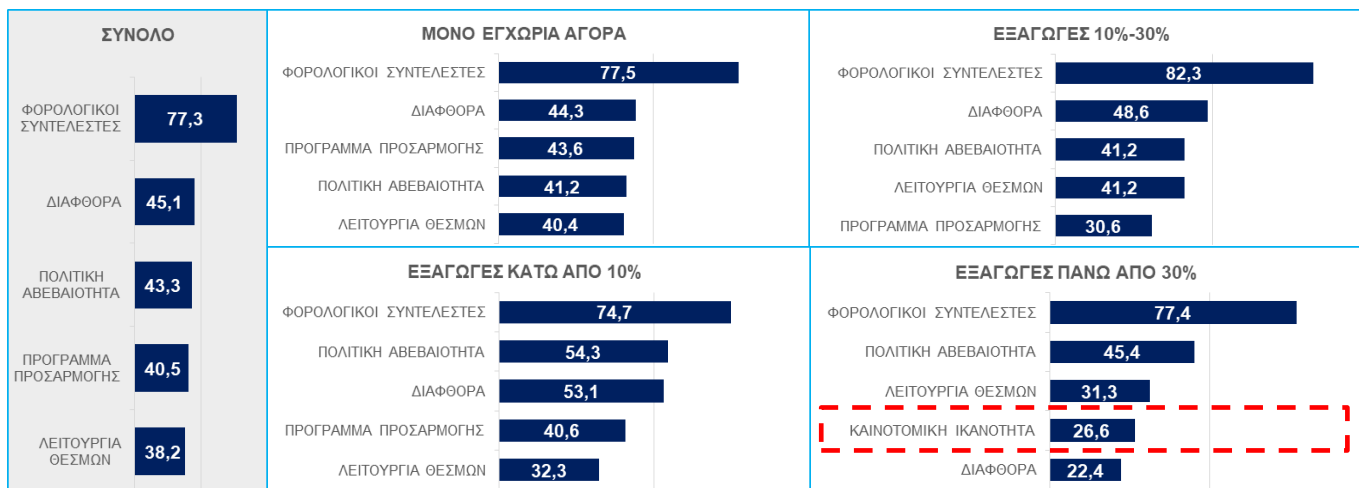
Ειδικότερα, οι **επιχειρήσεις με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό** (δηλαδή μερίδιο εξαγωγών άνω 30% του τζίρου) αναγνωρίζουν το **έλλειμμα καινοτομικής ικανότητας της χώρας** (δηλαδή την υστέρηση πολιτικών και υποδομών καινοτομίας, τις χαμηλές δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη, την αναιμική κουλτούρα καινοτομίας των επιχειρήσεων κ.ά.) **ως έναν από τους σημαντικότερους ανασχετικούς παράγοντες στην ικανότητά τους να εισέλθουν και να σταθούν ισότιμα στο διεθνή ανταγωνισμό**. Γι' αυτό και πρέπει να αποτελέσει στρατηγική επιλογή για τη χώρα η ανάπτυξη πολιτικών και υποδομών γνώσης και

παραγωγής καινοτομίας υψηλού επιπέδου, με έμφαση σε σύγχρονες δεξιότητες και αποτελεσματική εκπαίδευση (δείτε εδώ ειδικό [special report](#) του ΣΕΒ).

Στον αντίποδα, **για τις ίδιες -έντονα εξαγωγικές- επιχειρήσεις, η διαφθορά ιεραρχείται χαμηλά**, σε σχέση τόσο με το σύνολο (σχεδόν 20 ποσοστιαίες μονάδες διαφορά), όσο και με όσες δεν είναι τόσο εξαγωγικές. Αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί είτε από το χαμηλό βαθμό έκθεσής τους στην ελληνική αγορά, είτε από την ανάπτυξη εταιρικών πολιτικών πρόληψης της διαφθοράς, καθώς αυτό αποτελεί προαπαιτούμενο για τη δραστηριοποίηση σε ανταγωνιστικές ξένες αγορές. Σε κάθε περίπτωση, η αναποτελεσματική λειτουργία των θεσμών και η διαφθορά εντοπίζονται περισσότερο στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται κυρίως ή σχεδόν αποκλειστικά στην εγχώρια αγορά και γι' αυτό πρέπει να αναληφθούν ειδικές πρωτοβουλίες.

Δ04: Τα πέντε μεγαλύτερα εμπόδια που σχετίζονται με το ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον (μάκρο-περιβάλλον), με βάση την εξαγωγική δραστηριότητα της επιχείρησης ως ποσοστό του κύκλου εργασιών

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Ομοίως, ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνουν οι απαντήσεις των επιχειρήσεων εάν κατηγοριοποιηθούν **ανά μέγεθος επιχείρησης² (Δ05)**. Η αρνητική επίπτωση των υψηλών φορολογικών συντελεστών αυξάνεται όσο μειώνεται το μέγεθος, καθλώνοντας τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις στο μικρό μέγεθος και αποστερώντας τους την όποια δυνατότητα να αναπτυχθούν. Η ίδια τάση παρατηρείται και για τα υπόλοιπα εμπόδια που καταγράφονται, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό που θέλει τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να επιβαρύνονται δυσανάλογα από τα όποια αντικίνητρα και εμπόδια στο επιχειρείν. Αντιθέτως, η παράμετρος της πολιτικής αβεβαιότητας προβληματίζει εξίσου και σχεδόν με τον ίδιο τρόπο τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους.

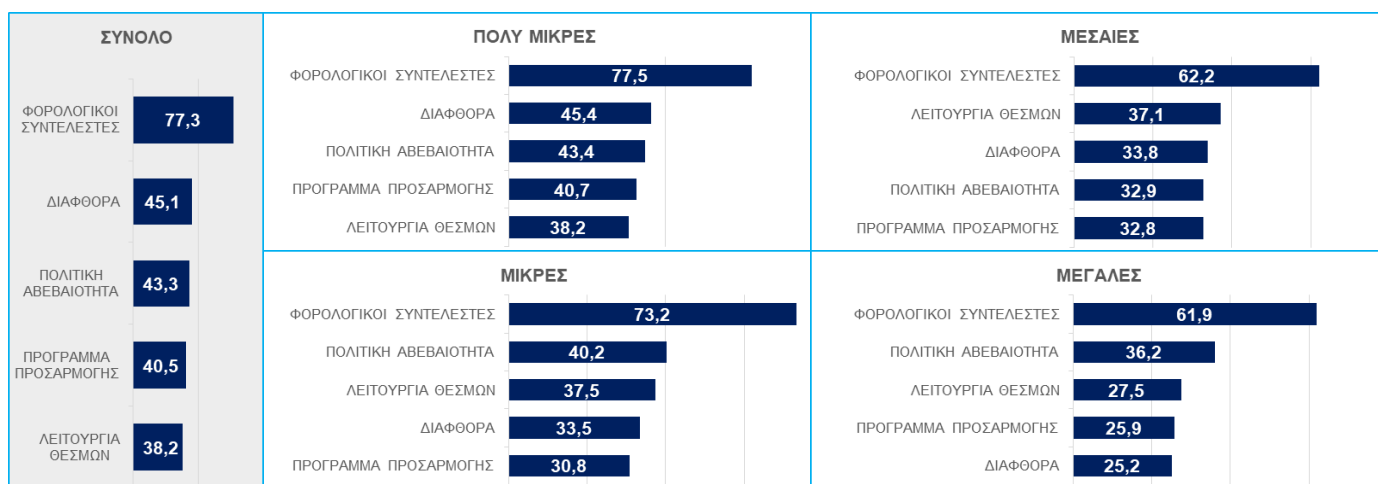
Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές αποτελούν βασικό επενδυτικό αντικίνητρο και αιτιολογεί το χαμηλό βαθμό ελκυστικότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Τέλος, αξίζει να γίνει μια ιδιαίτερη αναφορά στο γεγονός ότι δύο κρίσιμοι παράμετροι, όπως το **έλλειμμα ανθρώπινου δυναμικού** και το **έλλειμμα ανταγωνιστικής λειτουργίας των αγορών, ιεραρχούνται** από τις ίδιες τις επιχειρήσεις **αισθητά χαμηλά**, ως προς το βαθμό δυσκολίας που προκαλούν (βλ. Δ03), **παρόλο που πρόκειται για παράγοντες που, κατά γενική ομολογία, αποτελούν μερικούς από τους βασικούς παράγοντες επενδυτικής ελκυστικότητας**. Κατά τη γνώμη μας, η υψηλή και συνεχώς αυξανόμενη φορολόγηση είναι τέτοια, ώστε έχει δημιουργήσει μια αίσθηση ότι οποιοδήποτε άλλο εμπόδιο είναι υποδεέστερης σημασίας.

Όμως, εάν πράγματι θέλουμε να χαράξουμε μια φιλοεπενδυτική πολιτική, τότε **η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας γνώσεων και δεξιοτήτων πρέπει να αποτελεί πολιτική προτεραιότητα**. Και αυτό, διότι έτσι αυξάνεται η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση γίνονται διεθνώς ανταγωνιστικές και μετατρέπονται σε εταίρους διεθνών αλυσίδων αξίας εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών, συμβάλλοντας στη συνολική οικονομική

Δ05: Τα πέντε μεγαλύτερα εμπόδια που σχετίζονται με το ευρύτερο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον (μάκρο-περιβάλλον), ανά μέγεθος επιχείρησης (βάσει αριθμού εργαζομένων)

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

² Μεγάλες: Πάνω από 100 εργαζόμενοι, Μεσαίες: 20-99 εργαζόμενοι, Μικρές: 10-49 εργαζόμενοι, Πολύ μικρές: 1-9 εργαζόμενοι

και κοινωνική ευημερία (δείτε [εδώ](#) και [εδώ](#) σχετικά special reports του ΣΕΒ).

Αντίστοιχα, η ομαλή λειτουργία μιας οικονομίας είναι προφανές ότι προϋποθέτει συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού, δίχως περιττά εμπόδια που εμποδίζουν την είσοδο ή έξοδο από ένα κλάδο, ή ευνοούν συγκεκριμένες ομάδες συμφερόντων. Σε αυτό το πλαίσιο, έχει γίνει σημαντική προσπάθεια, κυρίως μέσω των [έργων αξιολόγησης των συνθηκών ανταγωνισμού](#) στην Ελλάδα από τον ΟΟΣΑ. Ωστόσο, απομένουν αρκετές παρεμβάσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνεχής επικαιροποίηση των σχετικών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων, αλλά πρωτίστως, η εμπέδωση κουλτούρας που ευνοεί την ελεύθερη λειτουργία της αγοράς και του υγιούς ανταγωνισμού των επιχειρήσεων.

Αξιολόγηση των εμποδίων που σχετίζονται με την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων

Στην έρευνα ζητήθηκε αντίστοιχα από τις επιχειρήσεις να αξιολογήσουν 13 επιλεγμένα εμπόδια στο επιχειρηματικό περιβάλλον τα οποία δυσκολεύουν την καθημερινή τους λειτουργία. Ειδικότερα ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν εμπόδια όπως η αδειοδότηση, η πολυνομία, η καθυστέρηση της απονομής δικαιοσύνης, οι έλεγχοι, το ασταθές φορολογικό πλαίσιο, το κόστος ενέργειας κ.ά., τα οποία παρότι πράγματι αποτελούν γνωστά εμπόδια στο επιχειρείν δεν έχουν εξαλειφθεί.

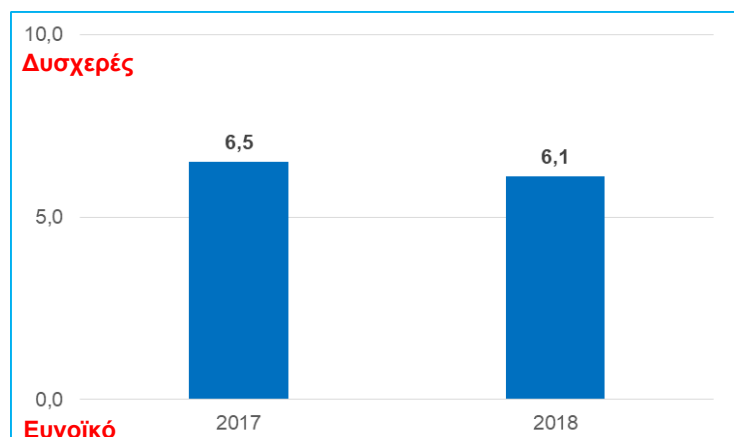
Δ06: Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων (μίκρο-περιβάλλον)

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 10,

1: Καθόλου Δυσκολία, 10: Μεγάλη Δυσκολία

Το 2018 ο Δείκτης Αξιολόγησης Δυσκολιών που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων διαμορφώνεται σε 6,1 μονάδες, με «άριστα το 1» (1=Καθόλου Δυσκολία και 10=Μεγάλη Δυσκολία), σημειώνοντας οριακή βελτίωση συγκριτικά με πέρυσι (6,5 μονάδες) και πάντως σε καλύτερη θέση σε σχέση με το Δείκτη Αξιολόγησης Δυσκολιών του μακρο-περιβάλλοντος. Ωστόσο, παραμένοντας επί της ουσίας σε χαμηλά επίπεδα (κάτω από τη βάση), αναδεικνύεται η ανάγκη εντατικοποίησης και επιμονής σε δομικές και διαρθρωτικές αλλαγές για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (Δ06). Η στρατηγική βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος πρέπει να επιμένει σε δομικές αλλαγές, ακόμα και αν πάρουν χρόνο (αποκλιμάκωση φορολογικών συντελεστών, κωδικοποίηση νομοθεσίας, μεταρρύθμιση των δικαστηρίων κ.ά.) έναντι μιας πολιτική διαχείρισης αποκλειστικά “micro management” και σημειακών παρεμβάσεων.

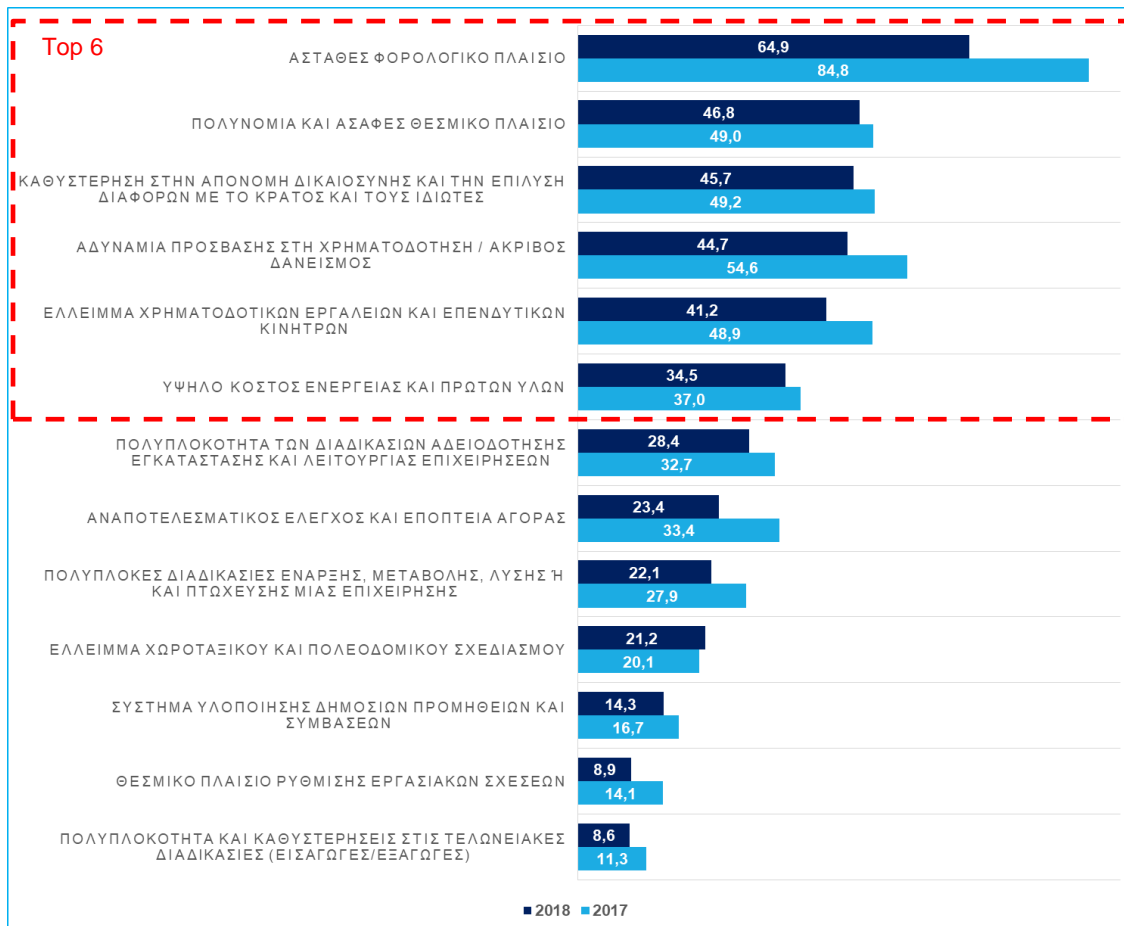
Όσον αφορά στην ιεράρχηση των εμποδίων, η έρευνα επιβεβαίωσε ότι τα «γνωστά» εμπόδια στο επιχειρείν παραμένουν ανθεκτικά, αποτελώντας τροχοπέδη στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων (Δ07). Τα έξι σημαντικότερα εμπόδια καταγράφηκαν ως εξής: ασταθές φορολογικό πλαίσιο (64,9%), πολυνομία και ασαφές θεσμικό πλαίσιο (46,8%), καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης (45,7%), αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση / ακριβός δανεισμός (44,7%), έλλειμμα χρηματοδοτικών και επενδυτικών κινήτρων (41,2%) και υψηλό κόστος ενέργειας (34,5%).

Δ07: Αξιολόγηση εμποδίων που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων (μικρο-περιβάλλον)

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών. Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα με την **περσινή έρευνα**, προκύπτουν **δύο αξιοσημείωτες μεταβολές**. **Πρώτον**, το **ασταθές φορολογικό πλαίσιο** υποχωρεί κατά 20 περίπου ποσοστιαίες μονάδες στην αξιολόγηση των επιχειρήσεων για τα εμπόδια που δυσκολεύουν την καθημερινή τους λειτουργία, διατηρώντας παρόλα αυτά με διαφορά την πρώτη θέση. Κατά τη γνώμη μας, η εξέλιξη αυτή δεν οφείλεται σε κάποια παρέμβαση της δημόσιας διοίκησης που συνέβαλε θετικά, αλλά προέρχεται από την πεποίθηση των επιχειρηματιών, που τείνει να καθιερωθεί, ότι πρόκειται για μια παράμετρο που δεν πρόκειται να αλλάξει και για αυτό οφείλουν να την αφομοιώσουν. **Δεύτερον**, αξιοπρόσεκτη βελτίωση καταγράφεται στο ζήτημα της **πρόσβασης στη χρηματοδότηση** και των **χρηματοδοτικών και επενδυτικών κινήτρων**. Η εξέλιξη αυτή θεωρούμε ότι αποδίδεται στη σταδιακή άρση των κεφαλαιακών περιορισμών, αλλά και σε

κάποιες στοχευμένες παρεμβάσεις της δημόσιας διοίκησης που όμως πρέπει να ενισχυθούν (π.χ. Ταμείο Επιχειρηματικών Συμμετοχών - EquiFund, Ταμείο Επιχειρηματικότητας για την οριζόντια χρηματοδότηση των ΜΜΕ κ.ά.).

Περαιτέρω, αξίζει σχολιασμού ο τρόπος με τον οποίο ιεραρχείται το «**θεσμικό πλαίσιο ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων**». Τόσο στη φετινή όσο και στην περσινή έρευνα το θεσμικό πλαίσιο για τα εργασιακά δεν εμφανίζεται στις πρώτες θέσεις της αρνητικής κατάταξης. Αυτό κατά τη γνώμη μας επιβεβαιώνει τη θετική επίδραση των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν στο πεδίο, ιδίως τα πρώτα έτη των προγραμμάτων προσαρμογής, καθώς η αγορά εργασίας χρειαζόταν εκσυγχρονισμό και μεγαλύτερη ευελιξία. Ωστόσο, αυτή η αντίληψη δεν μπορεί να θεωρηθεί παγιωμένη ιδίως όταν τις ήδη τις τελευταίες εβδομάδες προωθούνται αλλαγές που σηματοδοτούν το «ξήλωμα» των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας ή και την επιβολή ρυθμίσεων που αυξάνουν υπέρμετρα το διοικητικό φόρτο των επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πρόσφατη ρύθμιση για τις εργολαβίες και τις υπεργολαβίες. Οι σχετικές διατάξεις αποτελούν δείγμα κακής νομοθέτησης, καθώς αντί να προσδιορίζουν ρητά και αυστηρά το πεδίο εφαρμογής τους, παραπέμπουν σε κάθε μορφής σύμβασης έργου, άρα σχεδόν σε κάθε μορφή συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αυτό δημιουργεί πολλά και ποικίλα προβλήματα στις επιχειρήσεις, καθώς στρεβλώνει σε μεγάλο βαθμό το επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο όχι μόνο δεν μετατρέπεται σε φιλικό για τις επενδύσεις, αλλά επιβαρύνεται επιπλέον με πρόσθετα κόστη. Σε καμία περίπτωση, μάλιστα, δεν διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας ούτε βελτιώνει το επίπεδο προστασίας των εργαζομένων. Τέτοιες ρυθμίσεις είναι πολύ πιθανό να αντιστρέψουν την εικόνα που αποτυπώνεται και στην αντίστοιχη έρευνα του χρόνου τα εργασιακά να έχουν ανέλθει στην κορυφή των προβλημάτων των επιχειρήσεων.

Πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι ο κόσμος της εργασίας προστατεύεται όταν έχει πραγματική και νόμιμη εργασία και διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες για να εργαστεί σε κλάδους που αντέχουν στο διεθνή ανταγωνισμό και παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δεικνύουν ότι «γνωστά» εμπόδια στο επιχειρείν παραμένουν ανθεκτικά, αποτελώντας τροχοπέδη στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων.

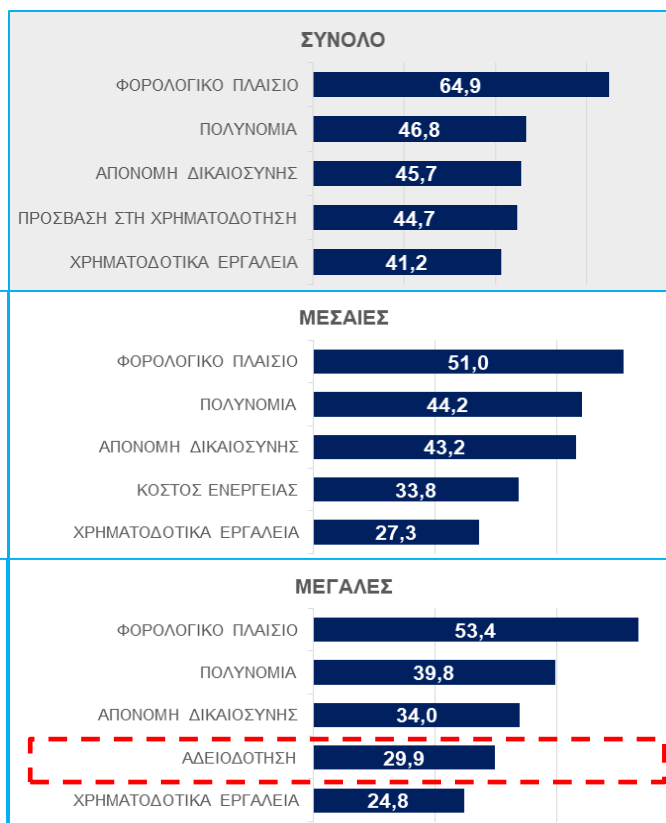
Μελετώντας τις απαντήσεις **ανά μέγεθος επιχείρησης** (βάσει αριθμού εργαζομένων), προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα (**Δ08**):

- Το **ασταθές φορολογικό πλαίσιο** αποτελεί το **μεγαλύτερο εμπόδιο**, ανεξαρτήτως μεγέθους. Παρόλα αυτά οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις φαίνεται να έχουν μάλλον αποδεχτεί αυτή τη δυσάρεστη πραγματικότητα και να καταγράφεται τελικά χαμηλότερη δυσαρέσκεια κατά 11,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το σύνολο.
- Τα ζητήματα που σχετίζονται με την **πολυνομία** και την **απονομή δικαιοσύνης** προβληματίζουν σημαντικά και εξίσου τόσο τις μικρότερες όσο **και τις μεγάλες επιχειρήσεις**, παρά τη δυνατότητα που έχουν οι δεύτερες για υποστήριξη από τις Νομικές Διευθύνσεις που οι περισσότερες διαθέτουν.
- Η **αδυναμία πρόσβασης στη χρηματοδότηση / ακριβός δανεισμός** και το **έλλειμμα χρηματοδοτικών και επενδυτικών κινήτρων** αναμενόμενα προβληματίζουν περισσότερο τις **πολύ μικρές** και μικρές **επιχειρήσεις**, καθώς για εκείνες αποτελούν **ζητήματα επιβίωσης**.
- Οι πολύπλοκες διαδικασίες **αδειοδότησης** πλήττουν ιδιαίτερα τις **μεγάλες επιχειρήσεις**, δηλαδή εκείνες που έχουν τη θέληση και τη δυνατότητα να προχωρήσουν σε **επενδύσεις** σε εγκαταστάσεις, προσφέροντες νέες και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

Δ08: Τα πέντε μεγαλύτερα εμπόδια που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων (μικρο-περιβάλλον), ανά μέγεθος επιχείρησης (βάσει αριθμού εργαζομένων)
Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Επιχειρώντας την ίδια ανάλυση λαμβάνοντας υπόψη τη **γεωγραφική διάσταση**³ του δείγματος, αναδεικνύονται αρκετές διαφορές στα εμπόδια που επηρεάζουν την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων (Δ09) και πρέπει να αξιοποιηθούν ιδίως στη χάραξη μιας περιφερειακής πολιτικής με στόχο την άμβλυνση των αναπτυξιακών ανισοτήτων:

- Η ένταση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις με έδρα στην **Αττική**, αναμενόμενα ίσως, καταγράφεται χαμηλότερη σε σχέση με τις επιχειρήσεις τις περιφέρειες για τα ίδια προβλήματα.
- Ακριβώς αντίθετη είναι η εικόνα όμως για τις επιχειρήσεις της **Βόρειας Ελλάδας**. Δηλαδή τα **πέντε εμπόδια** που κατατάσσονται ως μεγαλύτερα στη γενική εικόνα, στην περίπτωση αυτή αξιολογούνται με **υψηλότερο βαθμό δυσκολίας**, ενώ αξιόλογο ποσοστό λαμβάνει και το υψηλό κόστος ενέργειας.

- Στην **Κεντρική και Νότια Ελλάδα**, όπου περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις με έδρα τη Στερεά Ελλάδα όπου στεγάζονται ορισμένες από τις μεγαλύτερες, κυρίως βιομηχανικές, επιχειρήσεις της χώρας, **αναδεικνύονται και ζητήματα** όπως το υψηλό κόστος ενέργειας, οι πολύπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης και το έλλειμμα χωροταξικού σχεδιασμού (βλ. ενδεικτικά περιοχή Οινόφυτων).
- Τέλος, στη **νησιωτική χώρα** καταγράφεται το πρόβλημα του υψηλού κόστους ενέργειας και κατ'επέκταση η ανάγκη επίλυσης ζητημάτων ενεργειακής διασύνδεσης των νησιών με την ηπειρωτική Ελλάδα.

³ Η ομαδοποίηση των Περιφερειών έχει γίνει ως εξής: Αττική (Αττική), Βόρεια Ελλάδα (Κεντρ. Μακεδονία, Αν. Μακεδονία και Θράκη και Δυτ. Μακεδονία), Κεντρική και Νότια Ελλάδα (Θεσσαλία, Δ. Ελλάδα, Πελοπόννησος, Στ.

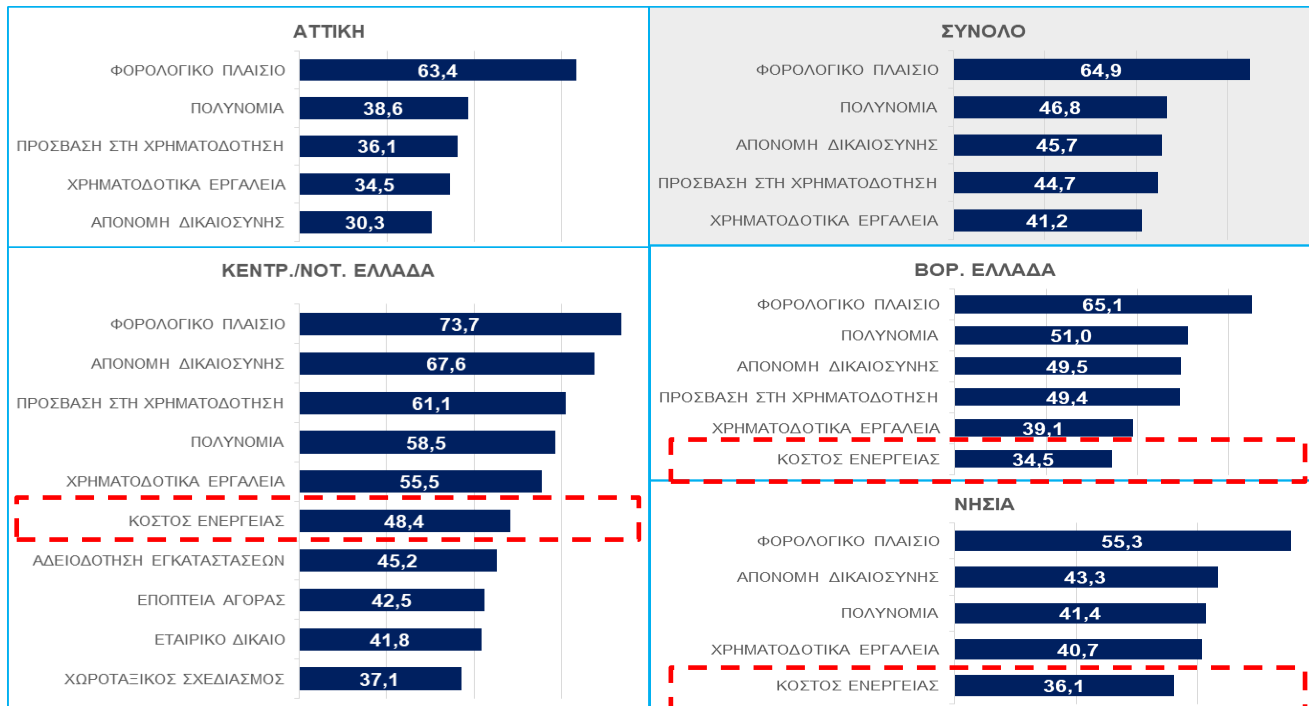
Ελλάδα και Ήπειρος), Νησιά (Κρήτη, Ν. Αιγαίο, Ιόνια Νησιά και Β. Αιγαίο).

Δ09: Τα μεγαλύτερα εμπόδια που σχετίζονται με την Καθημερινή Λειτουργία των Επιχειρήσεων (μικρο-περιβάλλον), με βάση την έδρα της επιχείρησης

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καμία Δυσκολία και 5 = Πολύ Μεγάλη Δυσκολία
Εμφάνιση ποσοστού (%) απάντησης «Πολύ Μεγάλη Δυσκολία».

Αξιολόγηση του βαθμού ικανοποίησης από την ποιότητα και τη διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς προς τις επιχειρήσεις

Στη φετινή έρευνα, η αξιολόγηση της ποιότητας και της διαφάνειας των υπηρεσιών του δημοσίου προς τις επιχειρήσεις ξεπερνάει, για πρώτη φορά, τη βάση, κυρίως χάρη στις επιδόσεις εκείνων των φορέων / υπηρεσιών που συνδέονται με την ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Πρόκειται για μία θετική εξέλιξη, εντούτοις είναι φανερό ότι χρειάζεται σημαντικά περισσότερη και εντατική προσπάθεια για περαιτέρω βελτίωση. Και αυτό γιατί, σε μεγάλο βαθμό, η άποψη των επιχειρηματιών εξακολουθεί να είναι ότι η δημόσια διοίκηση παρεμποδίζει, πάρα διευκολύνει, την επιχειρηματική δραστηριότητα. Ενδεικτικά, φορείς κρίσιμης σημασίας για την επιχειρηματικότητα, όπως τα Υπουργεία, οι Δήμοι, οι Πολεοδομίες και τα Κτηματολογικά Γραφεία, οι

Ανεξάρτητες Ρυθμιστικές Αρχές, τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στις Ελληνικές Πρεσβείες, εξακολουθούν να μην είναι σε θέση να ακολουθήσουν τις ανάγκες των επιχειρήσεων, δυσχεραίνοντας με τον τρόπο αυτό, περισσότερο ή λιγότερο άμεσα, τη λειτουργία τους (π.χ. εξαγωγική δραστηριότητα, αδειοδότηση εγκαταστάσεων, χωροθέτηση, έλεγχο και εποπτεία αγοράς κ.ά.). Επιπρόσθετα, το ζήτημα του βαθμού διαφάνειας των φορέων του δημοσίου τομέα παραμένει «αγκάθι», αυξάνοντας το βάρος για τις επιχειρήσεις και αφήνοντας περιθώρια σε φαινόμενα αθέμιτου ανταγωνισμού.

Ειδικότερα, το 2018 ο **Δείκτης Ικανοποίησης από την Ποιότητα των Δημόσιων Φορέων / Υπηρεσιών** διαμορφώνεται σε **6,1 μονάδες** (0: Καμία Ικανοποίηση, 10: Πλήρης Ικανοποίηση) από 4,8 μονάδες το 2017 (**Δ10**). Επιπλέον, ο σχετικός **Δείκτης Ικανοποίησης από τη Διαφάνεια των Δημόσιων Φορέων / Υπηρεσιών** ανέρχεται σε **5,9 μονάδες** (0: Καμία Διαφάνεια, 10: Πλήρης Διαφάνεια) έναντι 4,5 μονάδων το 2017.

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι διαχρονικά οι **επιδόσεις του δημόσιου τομέα ως προς τη διαφάνεια προβληματίζουν εντονότερα τις επιχειρήσεις από ό,τι ως προς την ποιότητα**. Ακόμα, διαφαίνεται μια συσχέτιση μεταξύ επιπέδου ικανοποίησης και διαφάνειας, με άλλα λόγια περισσότερη αδιαφάνεια σημαίνει και περισσότερη δυσαρέσκεια από τις επιχειρήσεις.

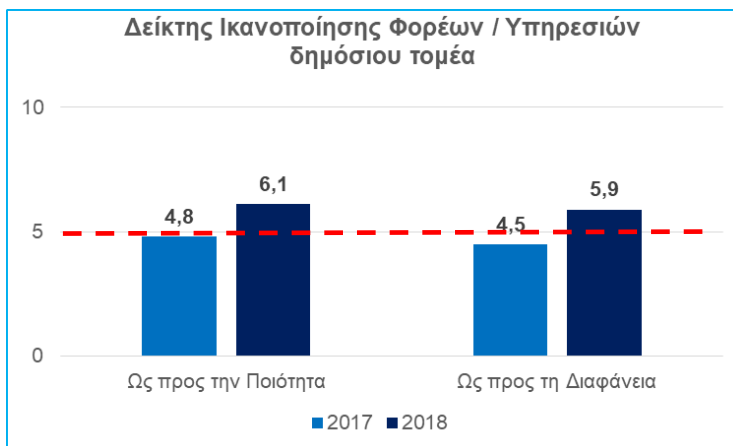
Οι επιχειρήσεις συνεχίζουν να προβληματίζονται κυρίως από το έλλειμμα διαφάνειας κατά τη συναλλαγή τους με τους δημόσιους φορείς και υπηρεσίες. Περισσότερη αδιαφάνεια σημαίνει όμως και περισσότερη δυσαρέσκεια, με προφανείς αρνητικές συνέπειες στο επιχειρείν.

Δ10: Δείκτης Ικανοποίησης από την Ποιότητα και τη Διαφάνεια των Δημόσιων Φορέων / Υπηρεσιών

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 10,
1: Καμία Ικανοποίηση / Διαφάνεια, 10: Πλήρης Ικανοποίηση / Διαφάνεια

Όσον αφορά στη μέτρηση της ικανοποίησης των επιχειρήσεων από την **ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών** από τους φορείς της δημόσιας διοίκησης, δεν καταγράφονται ιδιαίτερες αλλαγές στην κατάταξη των υπό αξιολόγηση κυριότερων φορέων το 2018 σε σχέση με το 2017 (**Διάγραμμα 1^{ης} σελίδας**). Την πρώτη θέση καταλαμβάνουν με διαφορά οι **Υπηρεσίες από τα ΚΕΠ**, οι οποίες - παρά τη μείωση σε σχέση με πέρυσι - κρίνονται θετικά για το 67,2% των επιχειρήσεων, ενώ μία αξιόλογη μερίδα των επιχειρήσεων δηλώνει, και φέτος, ικανοποιημένη από τις **Υπηρεσίες ΓΕΜΗ** (43,4%). Ακόμα, αξιοσημείωτη είναι η βελτίωση που καταγράφεται σε ό,τι αφορά τη λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ»).

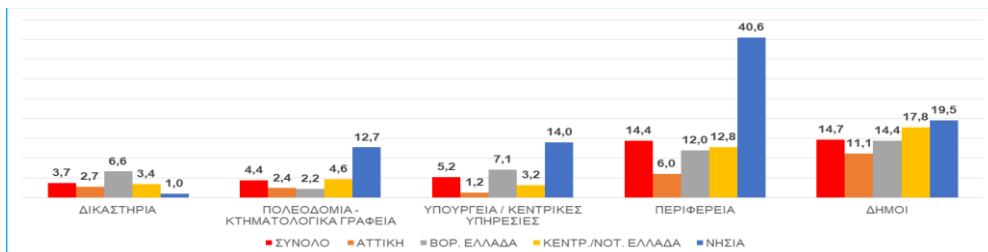
Αντίθετα, **μεγάλη ανησυχία προκαλεί η αξιολόγηση των υπόλοιπων φορέων και υπηρεσιών του δημοσίου τομέα**. Ειδικά για τα Δικαστήρια, τις Πολεοδομίες και τα Κτηματολογικά Γραφεία, τις Ανεξάρτητες Αρχές, τα Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων και τα Υπουργεία, το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει ικανοποιημένο από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν ξεπερνά καν το 6%.

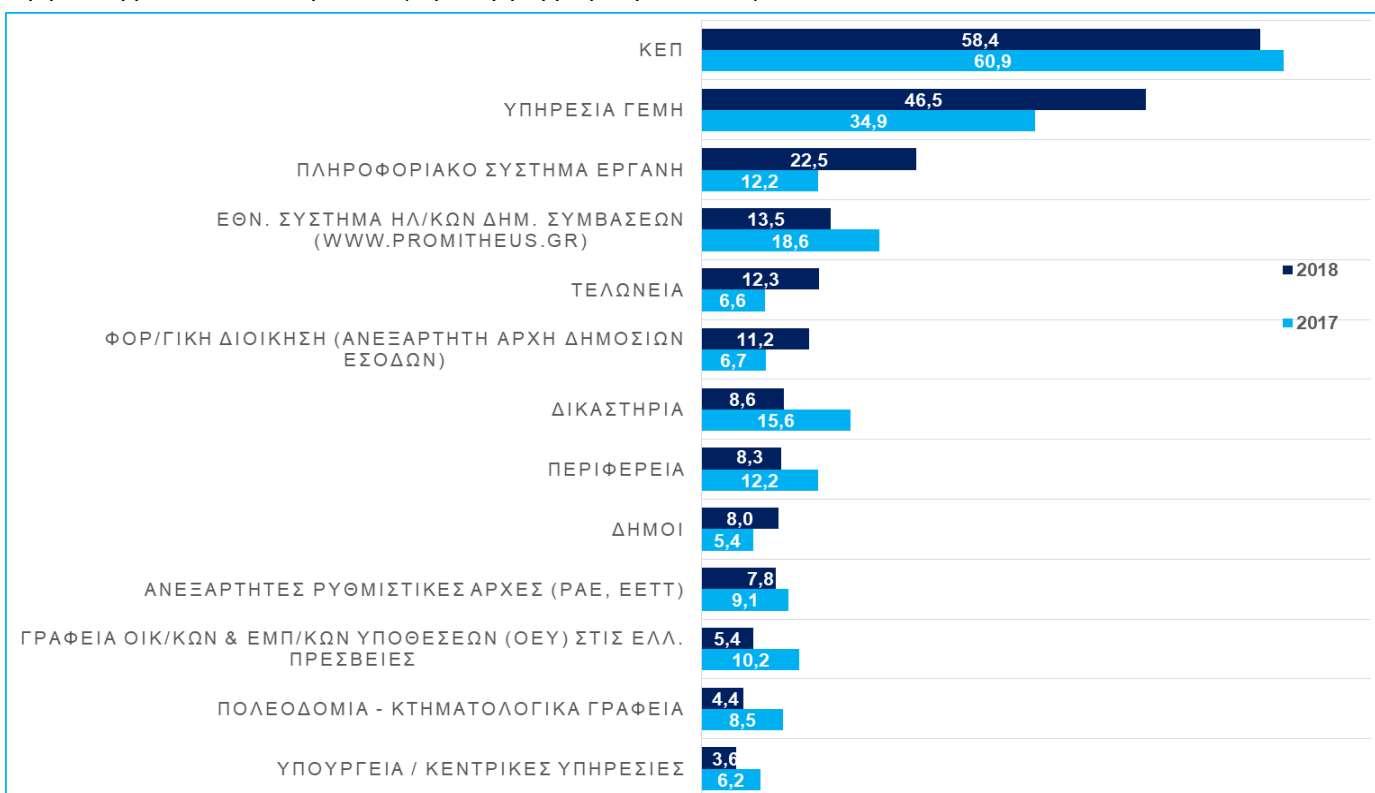
Δ11: Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες, με βάση την έδρα της επιχείρησης

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος
Εμφάνιση μόνο θετικών κρίσεων (αξιολόγηση με βαθμό 4 και 5)

Δ12: Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος
Εμφάνιση μόνο θετικών κρίσεων (αξιολόγηση με βαθμό 4 και 5)

Μελετώντας τα αποτελέσματα της έρευνας **ως προς τη γεωγραφική διάσταση** (βάσει έδρας επιχείρησης), παρατηρούμε ότι σε γενικές γραμμές **οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας παρουσιάζονται περισσότερο ικανοποιημένες από συγκεκριμένους φορείς του δημοσίου⁴ από ό,τι οι επιχειρήσεις της Αττικής.**

Ειδικά, στα Νησιά ο βαθμός ικανοποίησης είναι σημαντικά μεγαλύτερος και κυρίως στη διεπαφή με την Περιφέρεια, τα Υπουργεία και τις Πολεοδομίες και Κτηματολογικά Γραφεία (Δ11).

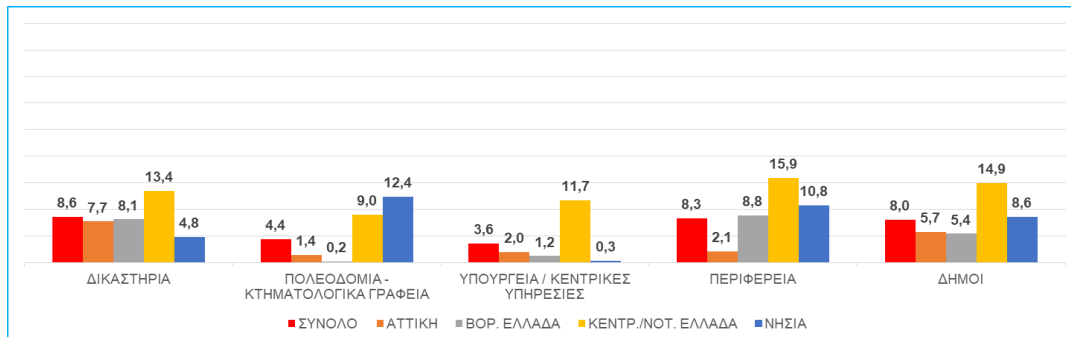
⁴ Σημειώνεται ότι έχουν επιλεγεί οι φορείς του δημοσίου που έχουν καταταγεί στις χαμηλότερες θέσεις ως προς

το βαθμό ικανοποίησης και για τις οποίες υπάρχει ικανή βάση ανάλυσης.

Δ13: Ποσοστό επιχειρήσεων που δηλώνουν ικανοποίηση από την διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες, με βάση την έδρα της επιχείρησης
Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος
Εμφάνιση μόνο θετικών κρίσεων (αξιολόγηση με βαθμό 4 και 5)

Στη μέτρηση της **διαφάνειας των παρεχόμενων υπηρεσιών**, τα αποτελέσματα της έρευνας δεν διαφέρουν ιδιαίτερα, επιβεβαιώνοντας τη συσχέτιση που προαναφέρθηκε μεταξύ ποιότητας και διαφάνειας (Δ12). Ειδικότερα, στις θετικές κρίσεις ξεχωρίζουν οι ίδιοι δύο φορείς / υπηρεσίες του δημοσίου τομέα (ΚΕΠ και Υπηρεσία ΓΕΜΗ) που ξεχώρισαν και στην κατάταξη βάσει ποιότητας. Πλην αυτών, **οι επιδόσεις των φορέων του δημοσίου δείχνουν ότι το έλλειμμα διαφάνειας είναι - το λιγότερο - προβληματικό**. Σημειώνεται δε ότι για τα Υπουργεία μόλις το 3,6% των επιχειρήσεων δηλώνει ικανοποιημένο από τη διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Βάσει **γεωγραφικής διάστασης**, παρατηρούμε ότι **οι επιχειρήσεις της Αττικής είναι αισθητά λιγότερο ικανοποιημένες ως προς το βαθμό διαφάνειας** των επιλεγμένων φορέων του δημοσίου τομέα. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι «καλύτερες» επιδόσεις (σε χαμηλά πάντα επίπεδα) σημειώνονται στην Κεντρική και Νότια Ελλάδα (Δ13).

Τέλος, στο διάγραμμα (Δ14) παρουσιάζονται ξεχωριστά τα αποτελέσματα για την αξιολόγηση των Γραφείων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων και των Τελωνείων, λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι η εξαγωγική τους δραστηριότητα ξεπερνά το 30% του κύκλου εργασιών τους. Η χαμηλή αξιολόγηση για τα **Γραφεία Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων**, τόσο σε επίπεδο ποιότητας, όσο και σε επίπεδο διαφάνειας, αλλά κυρίως το υψηλό ποσοστό των επιχειρήσεων που δεν έχουν άποψη για τις συγκεκριμένες υπηρεσίες (επομένως εύλογα προκύπτει ότι δεν τις

χρησιμοποιούν), σηματοδοτούν ότι χρειάζεται αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι συγκεκριμένες υπηρεσίες. Μόνο έτσι θα μπορέσουν να συμβάλλουν στην ουσιαστική υποστήριξη των επιχειρήσεων, οι οποίες επιδιώκουν να είναι ανταγωνιστικές σε διεθνές επίπεδο και ενδεχομένως να τις βοηθήσουν να επεκταθούν σε νέες αγορές, μη παραδοσιακές.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει άμεση θετική επίδραση στο βαθμό ικανοποίησης που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις από τους φορείς του δημοσίου, ενώ φορείς με ψηφιακή ανωριμότητα δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων και να προσφέρουν τις υπηρεσίες στο επίπεδο που αυτές θα ήθελαν.

Αντίθετα, στα **Τελωνεία** έχουμε καλύτερα αποτελέσματα ειδικά ως προς την ποιότητα, καθώς είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι 1 στις 2 επιχειρήσεις δηλώνει πολύ ικανοποιημένη. Στη διαφάνεια, ο βαθμός ικανοποίησης είναι χαμηλότερος (36,5%). Αποτελεί ανάγκη να ολοκληρωθούν και εφαρμοστούν στην πράξη οι πρωτοβουλίες της δημόσιας διοίκησης για την ενιαία ηλεκτρονική θυρίδα για τις εξαγωγές (“single window”).

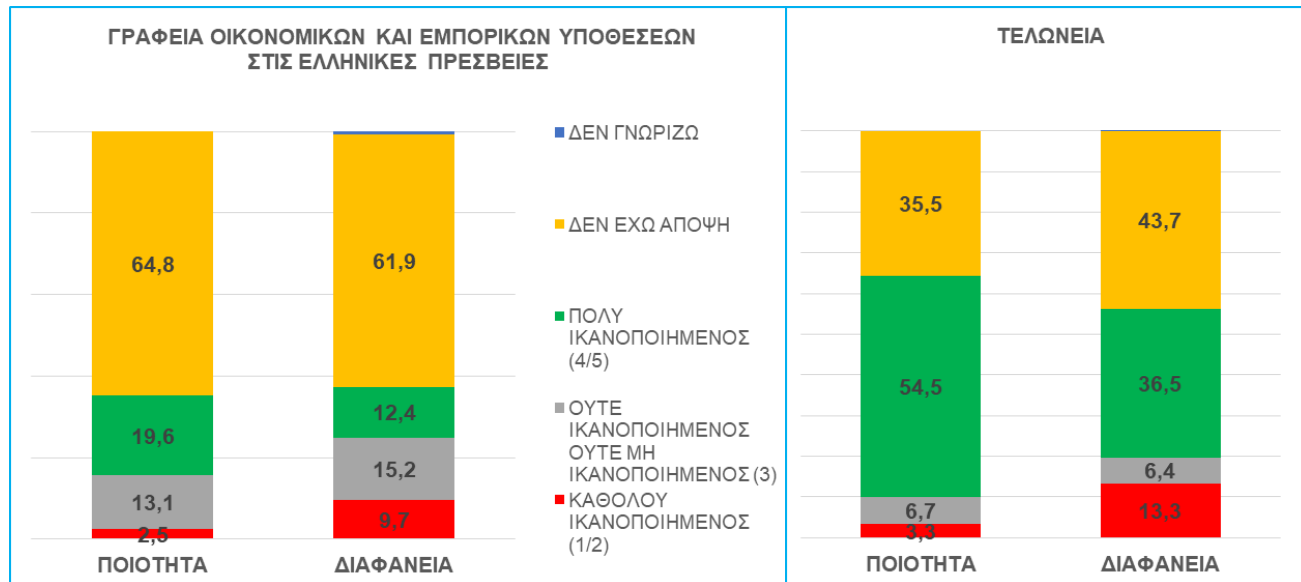

Δ14: Αξιολόγηση των Γραφείων Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων και των Τελωνείων ως προς την ποιότητα και την διαφάνεια των παρεχόμενων υπηρεσιών

Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 = Καθόλου Ικανοποιημένος και 5 = Πολύ Ικανοποιημένος

Εμφάνιση μόνο απαντήσεων επιχειρήσεων με εξαγωγική δραστηριότητα άνω του 30% του κύκλου εργασιών τους

Συνοψίζοντας, η άποψη της επιχειρηματικότητας, όπως αυτή καταγράφεται στην έρευνα, δείχνει ότι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει άμεση θετική επίδραση στο βαθμό ικανοποίησης, ενώ φορείς με χαμηλή ψηφιακή ωριμότητα δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων και να προσφέρουν τις υπηρεσίες στο επίπεδο που αυτές θα ήθελαν. Η αντίληψη δε των επιχειρήσεων για τις υπηρεσίες που λαμβάνουν από την κεντρική δημόσια διοίκηση, δηλαδή τα Υπουργεία, εύλογα δημιουργεί το ερώτημα πώς είναι δυνατόν να συζητάμε για προσέλκυση επενδύσεων και οικονομική ανάπτυξη, όταν η απόσταση ανάμεσα σε αυτό που θα ανέμεναν οι επιχειρήσεις από το κράτος και αυτό που λαμβάνουν είναι τόσο μεγάλη.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι απαιτούνται άμεσα στοχευμένες παρεμβάσεις για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους φορείς του δημοσίου. Στο διάγραμμα (Δ15) καταγράφεται η άποψη των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι δεν είναι ικανοποιημένες από την ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνουν, στη βάση πέντε αξόνων⁵, με σκοπό να αναδειχθεί μέσα από την έρευνα ο οδικός χάρτης των βελτιωτικών παρεμβάσεων που χρειάζονται.

Όπως προκύπτει, οι προσπάθειες αναβάθμισης πρέπει να εστιάζουν στην αποτελεσματικότητα (δηλαδή στην παροχή υπηρεσιών έγκαιρα, στον προβλεπόμενο χρόνο, χωρίς λάθη και παραλείψεις) και την εξυπηρέτηση (δηλαδή στην παροχή υπηρεσιών πρόθυμα, αφιερώνοντας χρόνο, με ταχεία εξυπηρέτηση), ειδικά στα Δικαστήρια, στις Πολεοδομίες και τα Κτηματολογικά Γραφεία, στα

⁵ **Αποτελεσματικότητα:** παροχή υπηρεσιών αποτελεσματικά - έγκαιρα / στον προβλεπόμενο χρόνο - χωρίς λάθη και παραλείψεις, **Εξυπηρέτηση:** παροχή υπηρεσιών πρόθυμα - αφιερώνοντας χρόνο - με ταχεία εξυπηρέτηση, **Εμπιστοσύνη:** μετάδοση αισθήματος εμπιστοσύνης και σιγουριάς για τις γνώσεις και δεξιότητες του προσωπικού - στην τήρηση εμπιστευτικότητας των δεδομένων, **Ενδιαφέρον:**

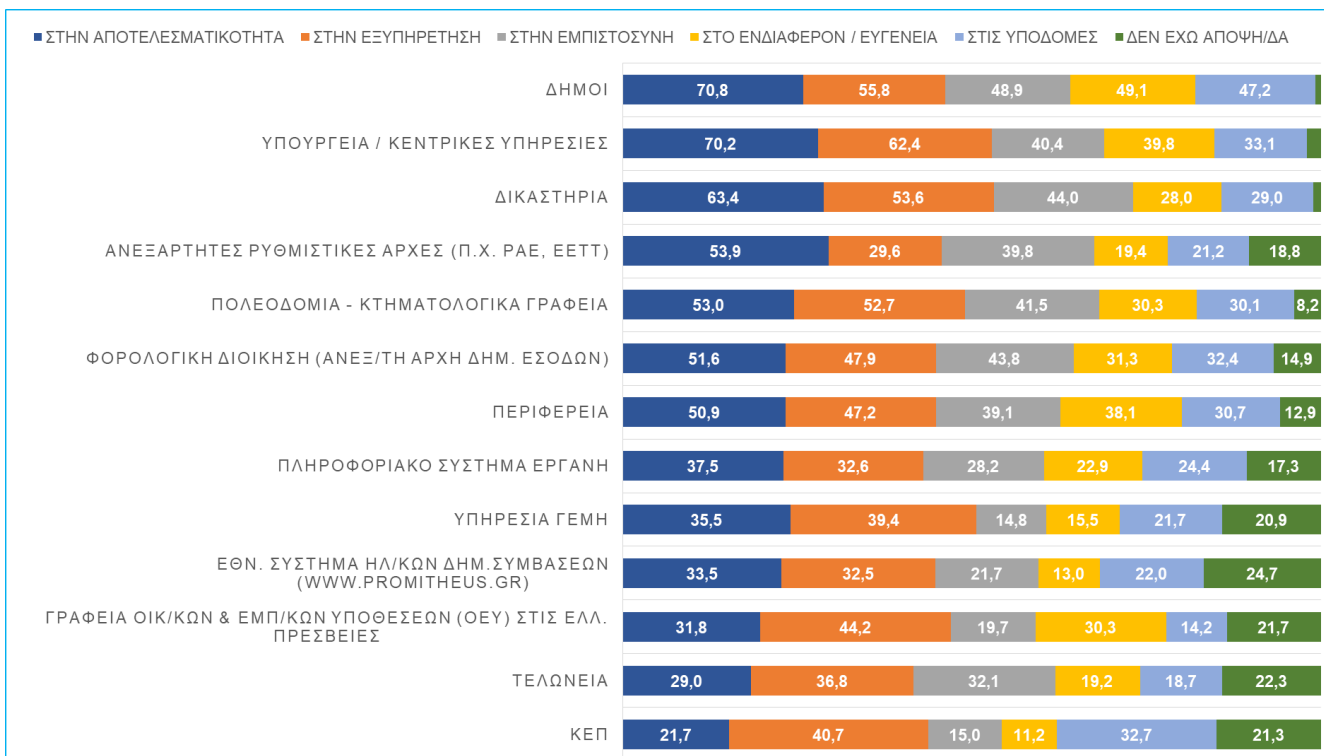
παροχή υπηρεσιών σε κλίμα καλής συνεργασίας / επίδειξης προσωπικού ενδιαφέροντος για όλες τις φάσεις του αιτήματος - στην κατανόηση των εξειδικευμένων αιτημάτων των επιχειρήσεων, **Υποδομές:** ποιότητα των κτηριακών εγκαταστάσεων, των τεχνολογικών υποδομών, στην επάρκεια εξοπλισμού και υλικοτεχνικής υποδομής.

Δ15: Διαστάσεις στις οποίες πρέπει κυρίως, άμεσα και πρωτίστως, να υπάρξουν βελτιώσεις ώστε να αναβαθμιστεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις από τους δημόσιους φορείς / υπηρεσίες

Σημ.: Απαντούν μόνο όσοι δήλωσαν Καθόλου / Ελάχιστα / Λίγο Ικανοποιημένοι από την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων. Απαντήσεις σε ποσοστά (%).

Υπουργεία, στους Δήμους και στη Φορολογική Διοίκηση, δηλαδή σε καίριους φορείς που σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με την καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων.

Για αυτό **στο ΣΕΒ πιστεύουμε ότι ένας από τους 4 πυλώνες της στρατηγικής ανάπτυξης της χώρας μέχρι το 2020 είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός.**

Η αξιοποίηση των τεχνολογικών λύσεων μπορεί να αποτελέσει «κλειδί» για την αναβάθμιση των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, χάρη στην ελαχιστοποίηση της επαφής δημοσίων υπαλλήλων και επιχειρήσεων, στην εξοικονόμηση χρόνου, στη μείωση λαθών και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

Η αξιοποίηση των τεχνολογικών λύσεων μπορεί να αποτελέσει «κλειδί» για την αναβάθμιση των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, χάρη στην ελαχιστοποίηση της επαφής δημοσίων υπαλλήλων και επιχειρήσεων, στην εξοικονόμηση χρόνου, στη μείωση λαθών και στην ενίσχυση της διαφάνειας.

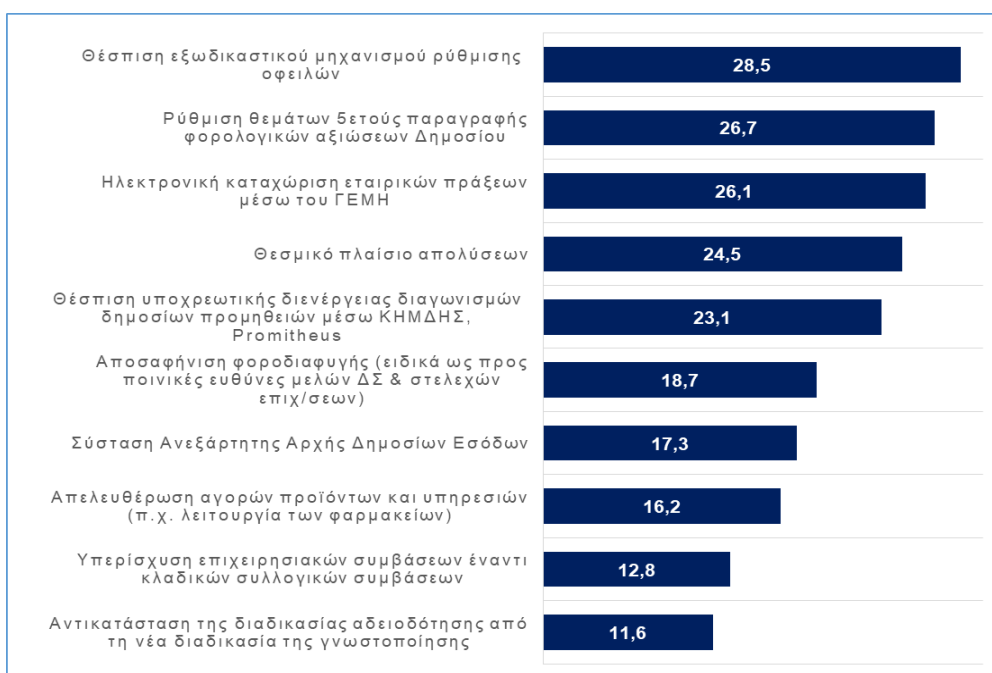

Αποτίμηση της αναγκαιότητας και της επίδρασης επιλεγμένων πρόσφατων μεταρρυθμίσεων

Στη φετινή έρευνα επιλέξαμε να καταγράψουμε την **άποψη των επιχειρήσεων για 10 συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών που στόχευαν στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος**. Η αξιολόγηση διερευνήθηκε ως προς **δύο παραμέτρους**: α) την **αναγκαιότητα** (ήταν οι παρεμβάσεις αυτές περισσότερο αναγκαίες για την λειτουργία και την πορεία της δικής σας επιχείρησης;) και β) την **επίδραση** (επηρέασαν θετικά ή αρνητικά την λειτουργία και πορεία της επιχείρησής σας και γενικότερα τις σημερινές επιχειρηματικές σας αποφάσεις;).

Συνοπτικά, τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι η μεταρρυθμιστική προσπάθεια εστίασε μέχρι τώρα σε παρεμβάσεις που - εκ του αποτελέσματος - κρίθηκαν από τις επιχειρήσεις **όχι και τόσο αναγκαίες** και με **μικρό θετικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία**. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο σχετικός Δείκτης Θετικής Επίδρασης των Μεταρρυθμίσεων που αναπτύχθηκε διαμορφώνεται σε μόλις 3,2/10,0 μονάδες (1=Μη Θετική Επίδραση και 10= Θετική Επίδραση).

Δ16: Αξιολόγηση αναγκαιότητας μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων ετών για τη λειτουργία και την πορεία των επιχειρήσεων
Σημ.: Δυνατότητα μέχρι 4 απαντήσεις, σε ποσοστά (%)

Κατά τη γνώμη μας, τα αποτελέσματα αυτά αποτυπώνουν ένα **έλλειμμα ολοκληρωμένου, μεταρρυθμιστικού πλάνου** που να επιλύει ουσιαδώς τα προβλήματα της αγοράς και της οικονομίας. Και αυτό γιατί πολλές φορές οι παρεμβάσεις σχεδιάστηκαν «πρόχειρα» (λάθος ή άστοχο περιεχόμενο), υπό πίεση χρόνου και κυρίως δίχως τη συμμετοχή των άμεσα εμπλεκόμενων. Ακόμα, αποτυπώνουν ότι συχνά οι μεταρρυθμίσεις: α) είτε δεν υλοποιούνται στην πράξη ως έχουν σχεδιαστεί, β) είτε υλοποιούνται μερικώς, δηλαδή δίχως τις συμπληρωματικές νομοθετικές παρεμβάσεις και την υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης που θα επέτρεπαν από κοινού να αναδειχθούν πλήρως οι θετικές συνέπειες στην αγορά και γ) είτε δεν προβάλλονται επαρκώς στην επιχειρηματική κοινότητα, παρά την ουσιαστική επίδραση που δύνανται να επιφέρουν.

Ειδικότερα, όσον αφορά στην **αξιολόγηση της αναγκαιότητας**, η **θέσπιση του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών** αποτελεί την παρέμβαση που ήταν πιο αναγκαία για την λειτουργία και την πορεία των επιχειρήσεων, με ποσοστό 28,5% (**Δ16**). Στη συνέχεια ακολουθεί μια σειρά παρεμβάσεων που είναι πράγματι αναγκαίες για 1 στις 4 περίπου επιχειρήσεις (ρύθμιση θεμάτων πενταετούς παραγραφής φορολογικών αξιώσεων Δημοσίου, ηλεκτρονική καταχώριση εταιρικών πράξεων μέσω του

ΓΕΜΗ, μείωση της αποζημίωσης απόλυσης και θέσπιση υποχρεωτικής διενέργειας διαγωνισμών δημοσίων προμηθειών μέσω ΚΗΜΔΗΣ, Promitheus). Ωστόσο, οι υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις που τέθηκαν στην αξιολόγηση των επιχειρηματιών δεν καταγράφουν υψηλά ποσοστά αναγκαιότητας, γεγονός που μπορεί να ερμηνευθεί ότι έγιναν **άλλες παρεμβάσεις από αυτές που ήθελε η αγορά**. Τέλος, αίσθηση προκαλεί ένα μικρό, αλλά υπαρκτό, μερίδιο επιχειρήσεων που δηλώνει ευθέως ότι δεν έγινε καμία μεταρρύθμιση (4,3%). Αυτή η δήλωση αποτυπώνει εύληπτα το έλλειμμα επικοινωνιακής προβολής των παρεμβάσεων προς τις επιχειρήσεις, καθώς πρόκειται για μια δήλωση η οποία προφανώς δεν ισχύει. Εναλλακτικά, ενδέχεται να εκφράζει αποδοκιμασία ως προς τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια των τελευταίων ετών συνολικά.

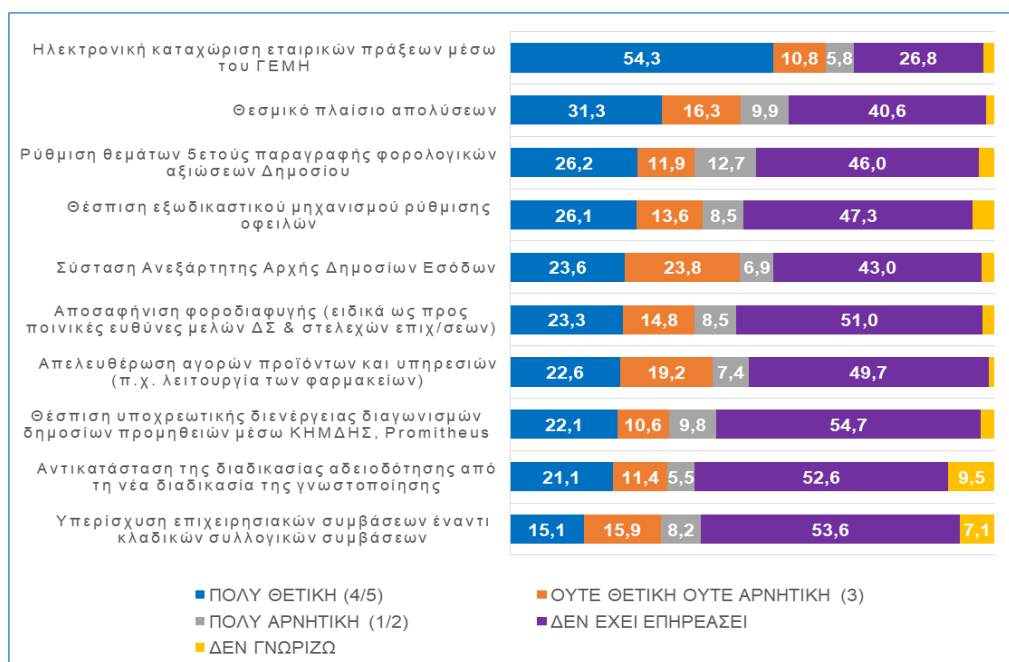
Όσον αφορά στην **αξιολόγηση της επίδρασης** των επιλεγμένων μεταρρυθμίσεων (**Δ17**), το πιο ενδιαφέρον εύρημα της έρευνας είναι **τα υψηλά ποσοστά που καταγράφονται στην απάντηση «δεν έχει επηρεάσει»**: για την πλειονότητα των εν λόγω μεταρρυθμίσεων, 1 στους 2 επιχειρηματίες απαντάει με αυτόν τον τρόπο. Το αποτέλεσμα αυτό σε μεγάλο βαθμό είναι αναμενόμενο. Εφόσον δεν ήταν αναγκαίες οι συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις για την κάθε επιχείρηση που απάντησε, είναι λογικό και τελικά

να μην την επηρέασε στην πράξη. Ωστόσο, υποκρύπτει και την εκτίμηση ότι «χωλαίνει» στην πράξη η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων.

Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια εστίασε μέχρι τώρα σε παρεμβάσεις που - εκ του αποτελέσματος - κρίθηκαν από τις επιχειρήσεις όχι και τόσο αναγκαίες και με μικρό θετικό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία και τις επενδύσεις.

Για τους λόγους αυτούς θεωρούμε ότι **απαραίτητη προϋπόθεση** οποιασδήποτε μεταρρυθμιστικής παρέμβασης είναι ο **σωστός σχεδιασμός** και γι' αυτό είναι σημαντικό να προηγείται αποτελεσματική **διαβούλευση με την επιχειρηματική κοινότητα**. Συνεπώς, τα ευρήματα της έρευνας δεν θα πρέπει να απογοητεύουν σχετικά με τη μέχρι σήμερα μεταρρυθμιστική προσπάθεια (η οποία στηρίχθηκε σε μεγάλες θυσίες των επιχειρήσεων και των πολιτών βεβαίως), αλλά δείχνουν το δρόμο για την επόμενη ημέρα της μεταμνημονιακής περιόδου. Χρειάζεται συνέχιση και εμβάθυνση φιλικών προς την ανάπτυξη

Δ17: Αξιολόγηση της επίδρασης μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων ετών στη λειτουργία και την πορεία των επιχειρήσεων
Σημ.: Κλίμακα από 1 έως 5, 1: Πολύ Αρνητική Επίδραση, 5: Πολύ Θετική Επίδραση, Απαντήσεις σε ποσοστά (%)

μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα συμβάλλουν στη δυναμική και βιώσιμη ανάκαμψη της οικονομίας.

Χρειάζεται συνέχιση και εμβάθυνση φιλικών προς την ανάπτυξη μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα συμβάλλουν στη δυναμική και βιώσιμη ανάκαμψη της οικονομίας. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί ο σωστός σχεδιασμός και γι' αυτό είναι σημαντικό να προηγείται αποτελεσματική διαβούλευση με την επιχειρηματική κοινότητα.

Γενική αξιολόγηση οικονομικής κατάστασης επιχειρήσεων και χώρας

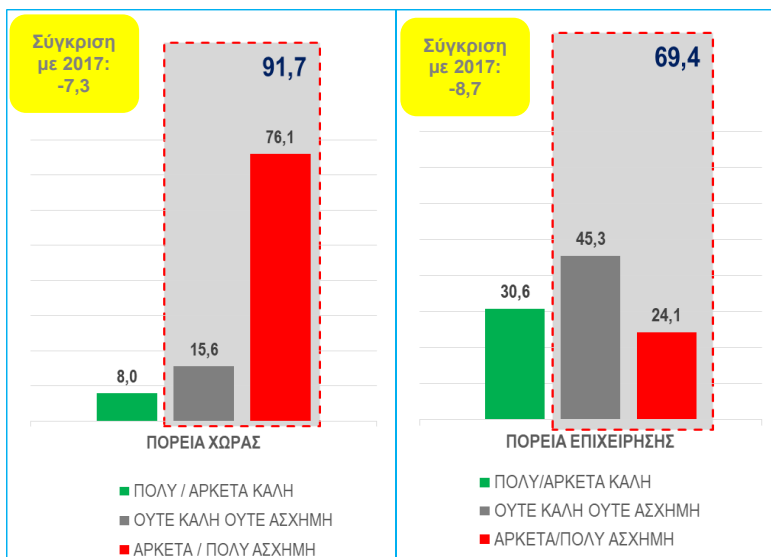
Σημειώνεται ότι προκειμένου να συνδεθεί το σύνολο της έρευνας με τις κυρίαρχες εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με βασικές παραμέτρους της οικονομικής τους λειτουργίας σήμερα αλλά και στο προσεχές μέλλον (κύκλος εργασιών, επενδύσεις, μελλοντικές προσλήψεις κ.ά.).

Δ18: Αξιολόγηση υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης επιχείρησης και χώρας

Σημ.: Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι απαντήσεις «Δεν Ξέρω / Δεν Απαντώ». Στα πλαίσια είναι η διαφορά με το 2017.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την έρευνα, καταγράφεται σχετική **απαισιοδοξία** όσον αφορά στη **σημερινή οικονομική κατάσταση** της χώρας, προκαλώντας εύλογα ερωτηματικά για το τί προκαλεί ή και συντηρεί αυτή την τάση. **Τρεις στις 4 επιχειρήσεις εκτιμούν ότι η πορείας της οικονομικής κατάστασης της χώρας είναι σήμερα αρκετά έως πολύ άσχημη (76,1%) - (Δ18).**

Ωστόσο, η **εκτίμηση των επιχειρήσεων για τη σημερινή δική τους πορεία είναι αισθητά καλύτερη από εκείνη της χώρας.** Μία εξήγηση είναι ότι, εν καιρώ κρίσης, οι επιχειρήσεις επεδίωξαν συστηματικά να ενσωματώσουν τις δυσκολίες του δημοσιονομικού περιβάλλοντος και έχουν επενδύσει - κατά το δυνατόν - στις δικές τους προσπάθειες για αναδιάρθρωση και μεγέθυνση. Σήμερα, το 30,6% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι η οικονομική του κατάσταση είναι καλή (από 20,1% το 2017).

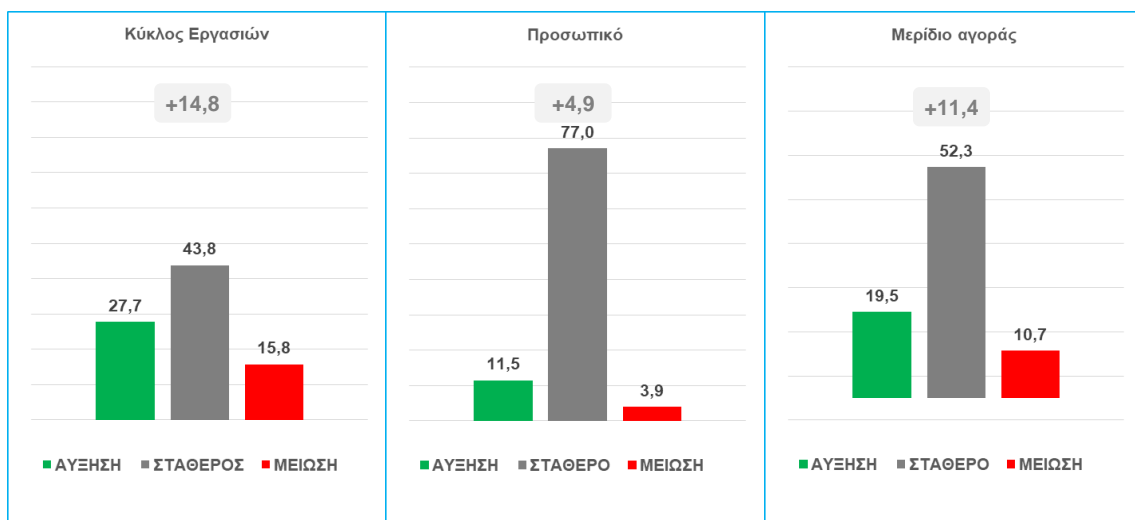
Όσον αφορά στην άποψη των επιχειρηματιών για την πορεία της δικής τους επιχείρησης τον **επόμενο χρόνο (Δ19)**, το 2018 καταγράφεται μία **ενίσχυση της σταθερότητας** στις βασικές παραμέτρους (Κύκλο Εργασιών, Προσωπικό και Μεριδίο Αγοράς), σε σχέση με το 2017.

Ωστόσο από τα ευρήματα της έρευνας (Δ20), προκύπτει ότι οι λόγοι για την εκτιμώμενη βελτίωση της οικονομικής πορείας τον επόμενο χρόνο (αύξηση τζίρου) εστιάζονται κυρίως στην αύξηση της ζήτησης (π.χ. λόγω εξαγωγών, τουρισμού, παραγγελιών που ήδη υπάρχουν κ.ά. - 46,8%), στην απόκτηση νέων

στρατηγικών συνεργασιών (39,3%), σε επενδύσεις σε R&D και στις εγκαταστάσεις (19,4% και 15,3% αντίστοιχα) και σε ενίσχυση των εξαγωγών (14,2%). Με άλλα λόγια, η όποια «αισιοδοξία» των επιχειρήσεων **εδράζεται περισσότερο στις δικές τους προσπάθειες για να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον και πολύ λιγότερο στην όποια δημόσια πολιτική, καθώς δεν θεωρούν ότι μπορούν να αναμένουν την επίλυση των πάγιων προβλημάτων από τη δημόσια διοίκηση** (βλ. βελτίωση οικονομικής κατάστασης χώρας γενικώς).

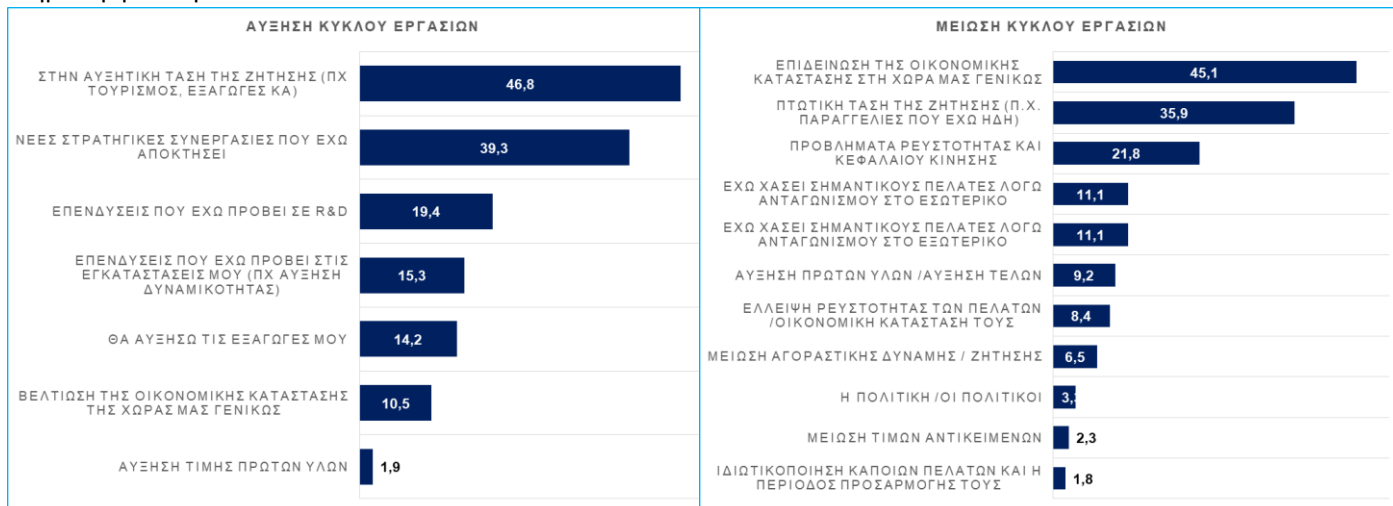
Δ19: Εκτίμηση για πορεία επιχείρησης τον επόμενο χρόνο, σε σχέση με Κύκλο Εργασιών, Προσωπικό και Μεριδίο Αγοράς

Σημ.: Οι απαντήσεις είναι σε ποσοστά. Δεν συμπεριλαμβάνονται οι απαντήσεις «Δεν Ξέρω / Δεν Απαντώ». Στα πλαίσια είναι η διαφορά με το 2017.

Δ20: Εκτίμηση για λόγους αύξησης / μείωσης του Κύκλου Εργασιών της επιχείρησης τον επόμενο χρόνο

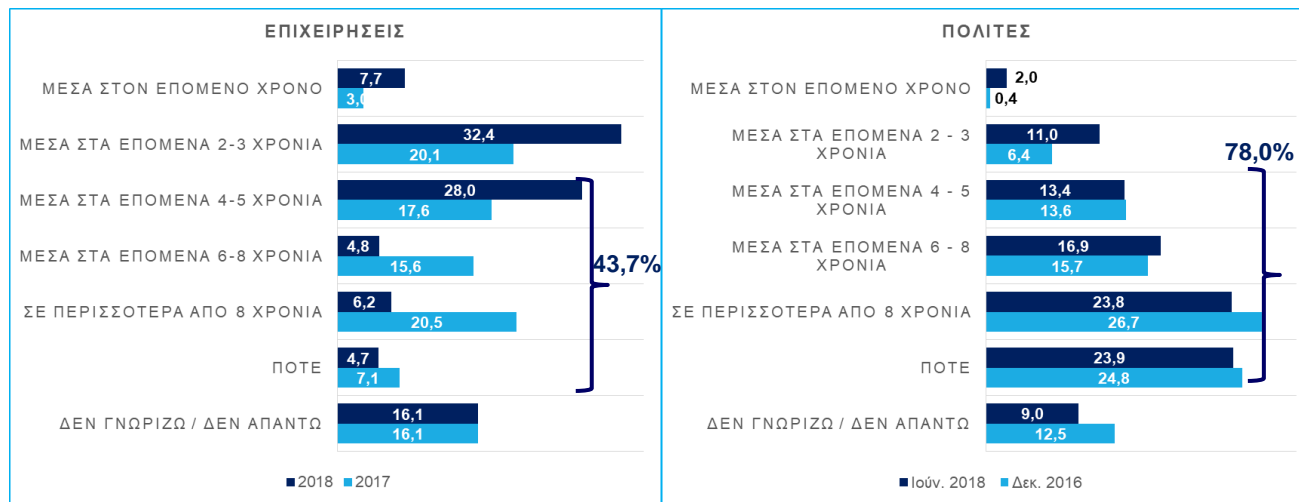
Σημ.: Εμφάνιση ποσοστών πάνω από 2%

Δ21: Εκτιμήσεις για το πότε πιστεύουν οι Επιχειρήσεις και οι Πολίτες ότι η κατάσταση στη χώρα θα αρχίσει να βελτιώνεται

Σημ.: Απαντήσεις σε ποσοστά

Από την άλλη πλευρά, όσες επιχειρήσεις «απαισιοδοξούν» αποδίδουν την εκτίμησή τους (δηλαδή την αναμενόμενη μείωση του τζίρου) κυρίως στην επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας γενικώς (45,1%), στις λιγότερες παραγγελίες που έχουν λάβει (35,9%) και στα προβλήματα ρευστότητας και κεφαλαίου κίνησης (21,8%). Παρατηρείται δηλαδή μια διαφορετική προσέγγιση σε αυτήν την περίπτωση, αυτή της **απόδοσης «ευθυνών» και σε παράγοντες που δεν ελέγχουν οι ίδιες** (οι επιχειρήσεις).

Οι «αισιόδοξες» επιχειρήσεις έχουν επιλέξει να βασιστούν στις δικές τους προσπάθειες για να εξασφαλίσουν ένα καλύτερο μέλλον και δεν είναι διατεθειμένες να αναμένουν την επίλυση των πάγιων προβλημάτων από τη δημόσια διοίκηση.

Για το λόγο αυτό ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις στο ερώτημα για το πότε πιστεύουν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες ότι η κατάσταση στη χώρα θα αρχίσει να βελτιώνεται. **Περισσότερες από 4 στις 10 επιχειρήσεις εκτιμούν ότι η βελτίωση ακόμα αργεί (περισσότερο από 4 έτη) ή και δεν θα έρθει ποτέ (Δ21)** ενώ οι **πολίτες παρουσιάζονται σημαντικά πιο απαισιόδοχοι** στο ίδιο ερώτημα, με το εν λόγω ποσοστό να ανέρχεται σε 78,0%.

4 στις 10 επιχειρήσεις εκτιμούν ότι η πραγματική και διατηρήσιμη ανάκαμψη ακόμα αργεί (θα έρθει σε περισσότερα από 4 έτη) ή και δεν θα έρθει ποτέ.

Το τοπίο των λύσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Καθώς η χώρα επιθυμεί να αφήσει πίσω της το οδυνηρό παρελθόν μιας βίαιης διαρθρωτικής προσαρμογής, ο δημόσιος διάλογος εντείνεται ως προς την κληρονομιά των προγραμμάτων και το περιεχόμενο της αναπτυξιακής στρατηγικής από εδώ και πέρα. Όμως, όπως παρουσιάστηκε προηγουμένως, η επίπτωση των μεταρρυθμίσεων της προηγούμενης περιόδου στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων και στο βαθμό ελκυστικότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος δεν έχει καταστεί ορατή.

Πάγια διαρθρωτικά προβλήματα εξακολουθούν να παραμένουν αποστερώντας από τη χώρα τη δυνατότητα να αναδειχτεί σε επενδυτικό προσανατολισμό. Οι αναπτυξιακές προοπτικές παραμένουν καθηλωμένες σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και η οικονομία αναμένει αλλαγή του φορολογικού μίγματος και δυναμικές φιλοεπενδυτικές μεταρρυθμίσεις από την πλευρά της Κυβέρνησης για να προχωρήσουν σε περισσότερες νέες επενδύσεις. Στη σημερινή συγκυρία, όπου οι ιδιωτικές επενδύσεις προβάλλουν ως η μόνη διέξοδος για την αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων, είναι απολύτως αναγκαίο η κυβέρνηση και η δημόσια διοίκηση να δώσουν προτεραιότητα σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο μέτρων για τη δημιουργία

δομών, μηχανισμών, διαδικασιών και κινήτρων επιτάχυνσης των επενδύσεων.

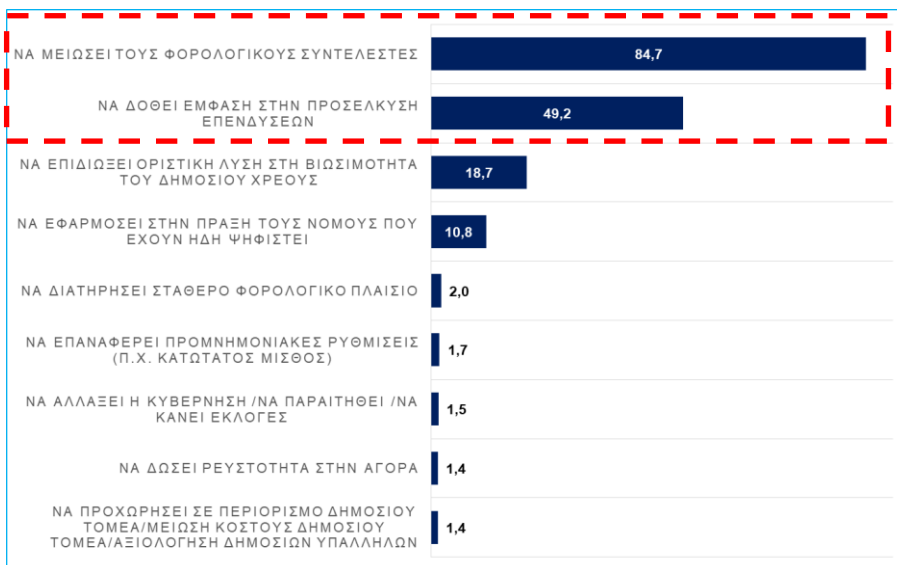
Στο πλαίσιο αυτό, ζητήσαμε από τις επιχειρήσεις να μας υποδείξουν τόσο τις κυρίαρχες **προτεραιότητες πολιτικής για τη μεταμνημονιακή περίοδο** που απαιτούνται προκειμένου να διασφαλιστεί η ανάπτυξη (**Δ22**) όσο και τις συγκεκριμένες λύσεις σε προβλήματα καθημερινής λειτουργίας που αντιμετωπίζουν (**Δ23**).

Οι απαντήσεις αναδεικνύουν ότι **οι δυο βασικές προτεραιότητες** τόσο της σημερινής όσο και οποιασδήποτε άλλης μελλοντικής κυβέρνησης, κατά την άποψη της επιχειρηματικότητας, πρέπει να αποτελέσουν η **μείωση των φορολογικών συντελεστών** (84,7%) και η προσέλκυση επενδύσεων (49,2%).

Πρώτη και κύρια προτεραιότητα για τη μεταμνημονιακή περίοδο προκειμένου να διασφαλιστεί η ανάπτυξη, πρέπει να αποτελέσει η μείωση των φορολογικών συντελεστών.

Δ22: Εκτιμήσεις για τις προτεραιότητες της κυβέρνησης, ώστε να διασφαλιστεί η ανάπτυξη, με αφορμή την ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος τον Αύγουστο του 2018

Σημ.: Απαντήσεις σε ποσοστά

Ειδικότερα, εστιάζοντας στις επιμέρους απαντήσεις που δόθηκαν, προκύπτει ότι η [στρατηγική ανάπτυξης της χώρας](#), μέχρι το 2020, πρέπει να εστιάσει σε 4 πυλώνες:

1. **Αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων με βιομηχανική αναγέννηση, βελτίωση του διαθέσιμου εισοδήματος** και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης.
2. **Αποτελεσματικό και μικρότερο κράτος με μείωση της γραφειοκρατίας** και συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα.
3. **Ψηφιακός μετασχηματισμός της χώρας.**
4. **Καλύτερες και περισσότερες δουλειές** με σύγχρονες δεξιότητες και αποτελεσματική εκπαίδευση.

Με άλλα λόγια, θεωρούμε ότι χρειάζεται **συνέχιση και εμβάθυνση των μεταρρυθμίσεων**, ώστε να αυξηθούν τα μερίδια των επενδύσεων έναντι της κατανάλωσης και των εξαγωγών έναντι των εισαγωγών στο ΑΕΠ. Οι εμβληματικές ξένες και εγχώριες **επενδύσεις πρέπει να προχωρήσουν άμεσα**, χωρίς άλλα προβλήματα, ώστε να αλλάξει η διεθνής αντιμετώπιση και η εμπιστοσύνη επενδυτών και αγορών προς τη χώρα. Τέλος, βασική προϋπόθεση είναι να ισχύσει στην Ελλάδα ένα **σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας μιας ελεύθερης και διεθνώς ανταγωνιστικής οικονομίας της αγοράς**, όπως συμβαίνει σε όλο τον κόσμο (δείτε αναλυτικότερα στο [εβδομαδιαίο δελτίο ΣΕΒ](#)).

Στην έρευνα δόθηκε η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αναδείξουν συγκεκριμένες προτάσεις που κατά τη γνώμη τους **θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη δημιουργία ενός φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος**, στη βάση των 13 επιλεγμένων εμποδίων που δυσκολεύουν την καθημερινή τους λειτουργία (μικρο-περιβάλλον).

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ότι η στρατηγική βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος πρέπει: α) να επιμείνει σε **δομικές αλλαγές**, ακόμα και αν αυτές απαιτούν χρόνο, β) να προχωρήσει σε **άμεσες σημειακές παρεμβάσεις** (με χαρακτηριστικά “micro management”) τόσο για οριστική λύση στα «απόνερα» της κρίσης όσο και για την επιτυχή αντιμετώπιση

συγκεκριμένων διαχρονικών εμποδίων της επιχειρηματικότητας και γ) να εστιάσει σε παρεμβάσεις που ενισχύουν τον **ψηφιακό μετασχηματισμό** της χώρας, με επίκεντρο την ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

Στον πίνακα ([Δ23](#)) παρουσιάζονται **39 συγκεκριμένες παρεμβάσεις για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος** όπως αυτές αναδεικνύονται στην **έρευνα κατά την άποψη των επιχειρήσεων**, οι οποίες δίνουν και την κατεύθυνση στην πολιτική ηγεσία.

Ο ΣΕΒ επανειλημμένα διατυπώνει και επικοινωνεί τεκμηριωμένες θέσεις για πολιτικές και μέτρα βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, μεταρρύθμισης του κράτους και αλλαγής του παραγωγικού προτύπου για να διασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η κοινωνική ευημερία για όλους. Τα αποτελέσματα της έρευνας που μόλις παρουσιάστηκαν φιλοδοξούν να τροφοδοτήσουν με ποσοτικά αλλά και ποιοτικά στοιχεία το δημόσιο διάλογο γύρω από την επόμενη μέρα στη μεταμνημονιακή Ελλάδα και κυρίως να διαμορφώσουν ένα κοινό τόπο παρεμβάσεων μεσομακροχρόνιας προοπτικής.

Οι προκλήσεις για το σύνολο του πολιτικού συστήματος, όπως και για τις υπεύθυνες δυνάμεις της οικονομίας και της κοινωνίας, είναι σήμερα ιδιαίτερα αυξημένες. **Οι λύσεις υπάρχουν και μπορούν να εφαρμοστούν αρκεί να υπάρξει συμφωνία και συνεργασία για να πραγματοποιθούν.**

Δ23: Το τοπίο των λύσεων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος: οι 39 σημαντικότερες παρεμβάσεις σε 4 άξονες άμεσης προτεραιότητας

A. Παραγωγικές επενδύσεις:

1. Σταδιακή αποκλιμάκωση φορολογικών συντελεστών
2. Σαφής προσδιορισμός των περιπτώσεων ύπαρξης φοροδιαφυγής και των επακόλουθων περιπτώσεων ποινικών διώξεων των διοικούντων και στελεχών των επιχειρήσεων
3. Οριζόντια επενδυτικά κίνητρα και φορο-απαλλαγές, όπως οι επιταχυνόμενες αποσβέσεις και οι υπερ-αποσβέσεις
4. Άρση κεφαλαιακών περιορισμών
5. Διευθέτηση μη εξυπηρετούμενων δανείων
6. Διευκόλυνση πρόσβασης σε μη τραπεζική χρηματοδότηση (π.χ. Χρηματιστήριο, έκδοση εταιρικών ομολόγων, επιδοτούμενη χρηματοδότηση)
7. Μείωση επιτοκίων δανεισμού από τραπεζικό σύστημα
8. Καθιέρωση μόνιμου και πιο απλού μηχανισμού εξωδικαστικού συμβιβασμού ρύθμισης οφειλών
9. Επιτάχυνση διαδικασιών αποπληρωμής προγραμμάτων ΕΣΠΑ και αναπτυξιακών νόμων
10. Θέσπιση χρήσεων γης για το σύνολο της ελληνικής επικράτειας (εντός των επόμενων δύο ετών)
11. Απελευθέρωση αγοράς ενέργειας
12. Χαμηλά τέλη μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου
13. Εξομοίωση του ΕΦΚ ηλεκτρικής ενέργειας μέσης τάσης με τον ισχύοντα για την υψηλή τάση
14. Ενίσχυση του ρόλου της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΑΔΗΣΥ)
15. Θέσπιση διαδικασίας αξιολόγησης των προμηθευτών του δημοσίου και διασύνδεση των αποτελεσμάτων με τη συμμετοχή σε επόμενους διαγωνισμούς προμηθειών
16. Εξορθολογισμός των προστίμων στην εποπτεία της αγοράς, με βάση την αρχή της αναλογικότητας της παράβασης
17. Αύξηση του αριθμού των ελέγχων μέσω αξιοποίησης πρακτικών εξωτερικής ανάθεσης
18. Θέσπιση ή επικαιροποίηση κατά προτεραιότητα Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων για τη Βιομηχανία, την Εξόρυξη και τη Θαλάσσια Δραστηριότητα
19. Επίστευση διεθνών εμπορικών συμφωνιών για το άνοιγμα νέων αγορών για τις εξαγωγές

B. Μείωση γραφειοκρατίας:

20. Μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών έναρξης, μεταβολής, λύσης ή και πτώχευσης μιας επιχείρησης
21. Δημιουργία one stop shop για την αδειοδότηση (κατά το πρότυπο του ΕΡΜΗΣ, ΓΕΜΗ κ.ά.)
22. Δυνατότητα αξιοποίησης πιστοποιημένων ελεγκτών κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση
23. Κωδικοποίηση νομοθεσίας
24. Ευθυγράμμιση νομοθεσίας με αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων
25. Μείωση γραφειοκρατίας στις τελωνειακές διαδικασίες
26. Εφαρμογή του κανόνα "1 in-2 out" για κάθε νέα επιβάρυνση που επιβάλλεται στην επιχειρηματικότητα
27. Ομαδοποίηση και εκκαθάριση ομοειδών εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων
28. Αξιολόγηση αποδοτικότητας των δικαστηρίων, μέσω της θέσπισης συστήματος στοχοθεσίας και διαρκούς παρακολούθησης της απόδοσης των δικαστηρίων
29. Συγχώνευση ελεγκτικών φορέων στην εποπτεία των οικονομικών δραστηριοτήτων

Γ. Ψηφιακός μετασχηματισμός:

30. Επέκταση ηλεκτρονικών συναλλαγών
31. Ολοκλήρωση, εφαρμογή και διασύνδεση ηλεκτρονικής δικαιοσύνης
32. Άμεση έναρξη παραγωγικής λειτουργίας του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Διαχείρισης Αδειοδότησης και Ελέγχων (ηλεκτρονικό σύστημα παρακολούθησης)
33. Διασύνδεση του ΓΕΜΗ με Τaxis, ΙΚΑ, ΟΑΕΕ, Πρωτοδικεία για όλες τις μεταβολές από τη σύσταση μέχρι και την παύση λειτουργίας μιας επιχείρησης
34. Ανάπτυξη ηλεκτρονικής εφαρμογής ψηφιοποίησης του χώρου (σύνδεση με κτηματολόγιο, δασικούς χάρτες, ορθοφωτοχάρτες αιγιαλού και παραλίας κ.λπ.)
35. Δημιουργία ηλεκτρονικού συστήματος παρακολούθησης υλοποίησης των συμβάσεων
36. Πλήρης ηλεκτρονικοποίηση προ-τελωνειακών και τελωνειακών διαδικασιών

Δ. Καλύτερες δουλειές:

37. Μείωση μη μισθολογικού κόστους εργασίας (ασφαλιστικές εισφορές και φορολογία εισοδήματος)
38. Αποκέντρωση συλλογικών διαπραγματεύσεων σε επίπεδο επιχειρήσεων και υπερίσχυση επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι κλαδικών
39. Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και παροχή κινήτρων στις νομοταγείς επιχειρήσεις

Οικονομικές εξελίξεις

Προσχέδιο κρατικού προϋπολογισμού: Από το Προσχέδιο του Προϋπολογισμού του 2019 που μόλις δημοσιεύθηκε προκύπτουν τα εξής:

α) Το 2018 φαίνεται να κλείνει με πρωτογενές πλεόνασμα €7.043 εκατ. έναντι €6.881 εκατ. στο Μεσοπρόθεσμο του Ιουνίου (**Δ24**). Αυτό μεταφράζεται σε δημοσιονομική υπεραπόδοση ύψους €445 εκατ. έναντι €119 εκατ. στο Μεσοπρόθεσμο. Το ποσό αυτό εικάζεται ότι εν πολλοίς θα χρησιμοποιηθεί σε παροχές παντός είδους.

β) Το 2019, ο προϋπολογισμός παρουσιάζεται με δύο σενάρια. Το **βασικό** σενάριο (πρωτογενές πλεόνασμα €8,4 δισ. ή 4,4% του ΑΕΠ) προβλέπει την εφαρμογή του Μεσοπρόθεσμου (με περικοπές συντάξεων και αυξήσεις εισφορών ύψους €3 δισ. το 2018 και την εφαρμογή εξισορροπητικών παρεμβάσεων ύψους €2.0 δισ. (€1,2 δισ. σε αύξηση δαπανών κοινωνικής προστασίας- εκ των οποίων €260 εκατ. σε οικογενειακά επιδόματα, €300 εκατ. σε επενδύσεις υποδομών, €260 εκατ. σε ενεργειακές πολιτικές απασχόλησης και €240 εκατ. σε επιδότηση συμμετοχής ασφαλισμένων για συνταγογραφούμενα φάρμακα). Είχε επίσης ψηφισθεί (άρθρο 14 Ν.4472/2017) η μείωση των συντελεστών φόρου εισοδήματος Νομικών προσώπων κατά 3 π.μ. από 29% σε 26%, με το αποτέλεσμα να εμφανίζεται από το 2020.

γ) Το **εναλλακτικό** σενάριο (πρωτογενές πλεόνασμα €7,3 δισ. ή 3,8% του ΑΕΠ) προβλέπει παρεμβάσεις €1,1 δισ. αντί για €3,2 δισ. στο βασικό σενάριο (με πρόθεση να μην περικοπούν οι συντάξεις κατά €3 δισ.

όπως έχει ψηφισθεί), αναμόρφωση (αύξηση) οικογενειακών επιδομάτων €260 εκατ. (όπως στο βασικό), και μια σειρά από άλλες εξισορροπητικές παρεμβάσεις στη βάση των εξαγγελιών του Πρωθυπουργού στη ΔΕΘ (**Δ25**). Συγκεκριμένα, προβλέπεται η μείωση του ΕΝΦΙΑ κατά 10% μεσοσταθμικά (€263 εκατ. μείωση εσόδων), η μείωση των εισφορών αυτοαπασχολούμενων, επαγγελματιών, αγροτών (€229 εκατ. μείωση εσόδων), η επιδότηση ενοικίου (€150 εκατ. σε αύξηση δαπανών), η επιδότηση των ασφαλιστικών εισφορών των νέων εργαζομένων μέχρι 24 ετών (€103 εκατ. απώλεια εσόδων), η ενίσχυση της ειδικής αγωγής στα σχολεία (€22 εκατ. αύξηση δαπανών), και το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι» (με την επίπτωση να έχει ήδη περιληφθεί στο βασικό σενάριο). Σημειώνεται, επίσης, ότι προβλέπεται μείωση των συντελεστών φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 1 π.μ. από το 29% στο 28%, με το αποτέλεσμα να εμφανίζεται από το 2020.

δ) Σημειώνεται ότι η δημοσιονομική υπεραπόδοση το 2019, από €876 εκατ. στο Μεσοπρόθεσμο, και €1.223 εκατ. στο **βασικό** σενάριο, μειώνεται σε μόλις €122 εκατ. στο **εναλλακτικό** σενάριο (καθώς οι παρεμβάσεις είναι μικρότερες). Αυτό σημαίνει ότι η υπεραπόδοση στο τέλος του 2019 «μεταφέρεται» στο τέλος του 2018, περιλαμβάνοντας στο πακέτο παροχών και την μη περικοπή των συντάξεων κατά το πλήρες ποσό του Μεσοπρόθεσμου, προφανώς με τον προϋπολογισμό να υποκύπτει στο προεκλογικό κλίμα.

€ εκατ. ή % ΑΕΠ	ΜΠΔΣ			Προϋπολογισμός		
	2017	2018	2019	2018*	2019*	2019**
Πρωτογενές αποτέλεσμα (ΕΣΑ)	7.086	6.881	7.796	7.043	8.419	7.319
% ΑΕΠ	4,0%	3,8%	4,1%	3,8%	4,4%	3,8%
Πρωτογενές αποτέλεσμα (ενισχυμένη εποπτεία)	7.536	6.522	7.517	6.853	7.876	6.775
% ΑΕΠ	4,24%	3,56%	3,96%	3,74%	4,14%	3,56%
Στόχος (ενισχυμένη εποπτεία)	3.110	6.404	6.641	6.409	6.653	6.653
% ΑΕΠ	1,75%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%
Δημοσιονομική υπεραπόδοση (+)	4.426	119	876	445	1.223	122
% ΑΕΠ	2,49%	0,06%	0,46%	0,24%	0,64%	0,06%
ΑΕΠ, € εκατ.	177.735	182.959	189.743	183.101	190.094	190.094

Δ24: Βασικά μεγέθη προσχεδίου προϋπολογισμού (Υπ. Οικ, Οκτ. 2018)

(*) σενάριο βάσης
(**) εναλλακτικό σενάριο «προτιθέμενων δημοσιονομικών παρεμβάσεων»

	2019*	2019**	Δ
Πρωτογενές πλεόνασμα	8.419	7.319	-1.100
Πρωτογενές πλεόνασμα χωρίς καθαρές παρεμβάσεις	7.205	7.206	1
Καθαρές παρεμβάσεις	1.214	113	-1.101
Παρεμβάσεις	3.204	1.139	-2.065
Συντάξεις / εισφορές / έσοδα	3.020	955	-2.065
Λοιπές παρεμβάσεις	184	184	0
Εξισορροπητικές παρεμβάσεις	-1.990	-1.026	964
Παλαιές	-1.990	-260	1.730
Επέκταση προγράμματος "σχολικά γεύματα"	-190		
Δημιουργία νέων μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης	-140		
Ανασχεδιασμός οικογενειακών επιδομάτων	-260		
Επιδότηση ενοικίου	-600		
Ενεργές πολιτικές απασχόλησης	-260		
Επιδότηση συμμετοχής ασφαλισμένων για συνταγογραφούμενα φάρμακα	-260		
Επενδύσεις	-300		
Νέες (εξαγγελίες ΔΕΘ)		-766	-766
Μείωση ΕΝΦΙΑ (-10% μεσοσταθμικά)		-263	-263
Μείωση εισφορών ελευθ. επαγγελ., αυτοαπασχολούμενων, αγροτών		-229	-229
Μείωση φορολογίας διανεμόμενων κερδών από 15% σε 10% (επίπτωση από το 2020)		0	0
Μείωση φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 1 π.μ. κατ' έτος από 29% σε 25% (επίπτωση από 2020)		0	0
Επιδότηση ενοικίου		-150	-150
Επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών νέων εργαζόμενων		-103	-103
Ενίσχυση ειδικής αγωγής		-22	-22
Ενίσχυση, πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι		0	0
(Επίπτωση στο βασικό σενάριο)			

Δ25: Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού – επιπτώσεις παρεμβάσεων στο πρωτογενές αποτέλεσμα
(Υπ. Οικ, Οκτ. 2018, Ν4472/17, Εβδομαδιαίο Δελτίο ΣΕΒ 21/6/18)

(*) σενάριο βάσης
(**) εναλλακτικό σενάριο «προτιθέμενων δημοσιονομικών παρεμβάσεων»

Η σύγκριση των επιμέρους στοιχείων εσόδων, που είναι περιορισμένης ανάλυσης και συμβατότητας με τα έως τώρα δημοσιοποιημένα στοιχεία, του βασικού σεναρίου του προϋπολογισμού, του εναλλακτικού σεναρίου και των προβλέψεων που είχαν γίνει στα πλαίσια του ΜΠΔΣ 2018-2021 (Δ26) αναδεικνύει:

- Την καλύτερη των προβλέψεων του ΜΠΔΣ πορεία των εσόδων από ΦΠΑ για το 2018, και αντίστοιχα την πρόβλεψη για αντίστοιχη υπέρβαση το 2019 (+562 εκατ.).
- Επίσης μια βελτίωση έναντι των προβλέψεων του ΜΠΔΣ των εκτιμήσεων για έσοδα από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (παρόλο που για την ώρα υστερούν στην εκτέλεση του προϋπολογισμού 2018 έναντι του

στόχου λόγω μιας παράτασης που είχε δοθεί στην υποβολή των δηλώσεων).

- Προβλέπεται συνολικά η συνέχιση της αύξησης των εσόδων από φόρους (51,37 δισ. για το 2019 έναντι 50,27 δισ. το 2017 ή διαφορά 1,1 δισ. ή 2,2%).

	Επιλογή - έσοδα			ΜΠΔΣ			Διαφορά προπθήμενου με		
	2017	2018	2019*	2018	2019	2019**	ΜΠΔΣ18	ΜΠΔΣ19	2019*
Έσοδα φόρων, κεντρική κυβέρνηση	50.267	51.125	51.370	49.846	50.382	51.388	1.279	1.006	18
ΦΠΑ	16.659	16.993	17.258	16.431	16.658	17.258	562	600	0
Φόροι κατανάλωσης	7.061	7.298	7.387	7.308	7.437	7.387	-10	-50	0
Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	10.977	10.867	10.963	10.802	10.967	11.245	65	278	282
Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων	4.089	4.292	4.424	4.092	4.259	4.424	200	165	0
Τακτικοί φόροι περιουσίας	3.445	3.063	3.030	3.022	3.015	2.768	41	-247	-262
Ασφαλιστικές εισφορές ΟΚΑ	20.771	21.193	21.567	20.946	21.245	21.538	247	293	-29
Έσοδα φόρων, ΝΠΔΔ	2.045	1.879	2.053	1.984	2.064	2.053	-105	-11	0
Λοιπά έσοδα ΝΠΔΔ	2.648	2.614	2.318	2.650	2.303	2.733	-36	430	415
Λοιπά έσοδα ΟΤΑ	826	841	857	822	838	857	19	19	0
Παροχές σε εργαζόμενους (μισθοδοσία)	16.327	16.974	17.513	16.968	17.492	17.535	6	43	22
Κεντρική κυβέρνηση	12.018	12.544	12.978	12.518	12.973	13.000	26	27	22
ΝΠΔΔ	1.190	1.180	1.194	1.180	1.194	1.194	0	0	0
Νοσοκομεία	498	523	583	567	566	583	-44	17	0
ΟΤΑ	2.265	2.372	2.400	2.346	2.398	2.400	26	2	0
ΟΚΑ	356	355	358	357	361	358	-2	-3	0
	Επιλογή - δαπάνες								
Κοινωνικές παροχές και συντάξεις	35.661	34.302	30.894	34.362	31.741	32.677	-60	936	1.783
Συντάξεις ΟΚΑ	29.054	28.847	25.572	28.859	25.637	28.532	-12	2.895	2.960
Παροχές σε είδος ΟΚΑ	3.524	3.498	3.496	3.463	3.530	3.496	35	-34	0
Κοινωνικές παροχές, κεντρική κυβέρνηση	2.199	1.058	1.667	1.155	2.425	490	-97	-1.935	-1.177
Κοινωνικές παροχές ΟΤΑ	884	899	159	885	149	159	14	10	0
Λοιπά έξοδα	6.776	7.944	7.497	7.248	7.213	7.497	696	284	0
Αγαθά και υπηρεσίες, κεντρική κυβέρνηση	1.053	1.478	1.258	1.217	1.238	1.258	261	20	0
ΝΠΔΔ	1.897	2.199	2.092	2.024	1.960	2.092	175	132	0
Νοσοκομεία	1.674	1.674	1.676	1.626	1.667	1.676	48	9	0
ΟΤΑ	1.787	1.928	1.895	1.828	1.841	1.895	100	54	0
ΟΚΑ	365	665	576	553	507	576	112	69	0

Δ26: Βασικά μεγέθη προσχεδίου προϋπολογισμού – επιλογή εσόδων και δαπανών
(Υπ. Οικ, Οκτ. 2018)

(*) σενάριο βάσης
(**) εναλλακτικό σενάριο «προπθήμενων δημοσιονομικών παρεμβάσεων»

Σε ό,τι αφορά τις δαπάνες η σύγκριση αναδεικνύει:

- Οι δαπάνες για μισθοδοσία του δημοσίου («παροχές σε εργαζόμενους») προβλέπεται να συνεχίσει την τάση αύξησης (από 16,3 δισ. το 2017 σε 17,5 δισ. το 2019 ή διαφορά 1,19 δισ. ή 7,26%). Τα μεγέθη αυτά δεν έχουν αλλάξει ουσιαστικά σε σχέση με το ΜΠΔΣ.
- Τα λοιπά έξοδα φορέων καθώς και οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών της κεντρικής κυβέρνησης αυξάνονται από 6,78 δισ. το 2017 σε 7,5 δισ. το 2019 (αύξηση 721 εκατ. ή 10,64%). Σε αυτά τα λειτουργικά έξοδα υπάρχει σημαντική αύξηση (696 εκατ.) έναντι των προβλέψεων του ΜΠΔΣ για το 2018 και επιπλέον αύξηση 284 εκατ. για το 2019, πάντα σε σύγκριση με τις προβλέψεις του ΜΠΔΣ.
- Η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα δυο σενάρια σε σύγκριση με το 2017 εντοπίζεται, ως είναι αναμενόμενο, στο επίπεδο των συντάξεων και των κοινωνικών παροχών της κεντρικής κυβέρνησης και των φορέων. Το σχετικό άθροισμα από 35,6 δισ. το 2017 μειώνεται σε

30,9 δισ. το 2019 κατά το βασικό σενάριο (-4,77 δισ. ή 13,36%). Κατά το εναλλακτικό σενάριο αυτή η δαπάνη υποχωρεί λιγότερο στα 32,68 δισ. (-2.984 ή -8,37%), μεταβολή που υποκρύπτει και τις ποιοτικές αλλαγές στις κοινωνικές παροχές που ήδη αναφέρθηκαν (Δ25). Σε σχέση με το ΜΠΔΣ οι προβλέψεις για δαπάνη συντάξεων στο βασικό σενάριο παραμένουν περίπου αμετάβλητες, αλλά φυσικά υπάρχει σημαντική αύξηση στο εναλλακτικό σενάριο. Από την άλλη, οι κοινωνικές δαπάνες της κεντρικής κυβέρνησης ήδη έχουν απομειωθεί σημαντικά στο βασικό σενάριο (1,67 δισ.) σε σύγκριση με όσα είχαν εκτιμηθεί στο ΜΠΔΣ (2,43 δισ.). Με το εναλλακτικό σενάριο μειώνονται ακόμα περισσότερο στα 490 εκατ. (μείωση σε σύγκριση με τις προβλέψεις του ΜΠΔΣ 1,94 δισ. ή 80%), συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά στη δημιουργία του δημοσιονομικού χώρου για τη μη μείωση των συντάξεων.

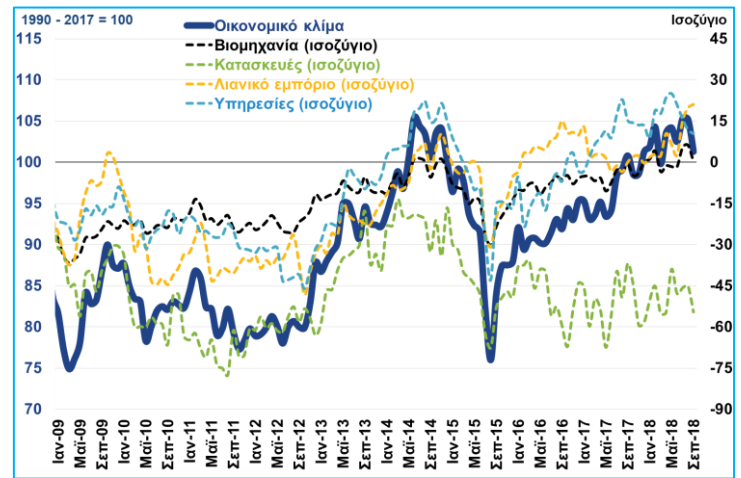

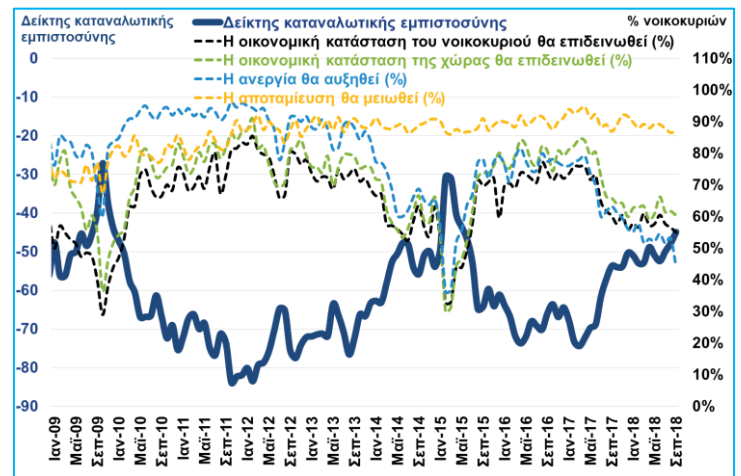
Οικονομικό κλίμα: Σημαντική υποχώρηση σημείωσε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Σεπτέμβριο του 2018, ως αποτέλεσμα κυρίως της επιδείνωσης των προσδοκιών στη βιομηχανία και τις κατασκευές, ενώ αντίθετα η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε, αντανακλώντας την αισιοδοξία των νοικοκυριών για την εξέλιξη της οικονομικής τους κατάστασης και της γενικότερης κατάστασης της χώρας (Δ27 και Δ28). Πιο αναλυτικά, ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε στις 101,3 μονάδες τον Σεπτέμβριο του 2018, από 105,2 μονάδες τον προηγούμενο μήνα, αλλά παρέμεινε σε υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2017 (100,8 μονάδες). Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα ακολουθεί την πτώση που παρατηρείται και στην υπόλοιπη Ευρώπη, ειδικότερα στην Ευρωζώνη (στις 110,9 μονάδες τον Σεπτέμβριο του 2018 από 111,6 μονάδες τον προηγούμενο μήνα). Η καταναλωτική εμπιστοσύνη επίσης υποχωρεί στην Ευρωζώνη (στις -2,9 μονάδες από -1,9 μονάδες τον προηγούμενο μήνα), ωστόσο βρίσκεται σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την Ελλάδα, παρά την τάση βελτίωσης που καταγράφεται από την αρχή του 2018 (Δ29). Σημειώνεται ότι, σε επίπεδο των μεγαλύτερων χωρών, το οικονομικό κλίμα εμφανίζει σχετική σταθερότητα στην Γερμανία και την Ολλανδία, ενώ επιδεινώνεται στην Ιταλία και την Ισπανία και κυρίως στην Γαλλία.

Η υποχώρηση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα και την Ευρώπη, και ειδικότερα η επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία, αντανακλά την αυξανόμενη αβεβαιότητα στην παγκόσμια οικονομία, κυρίως ως προς τις πολιτικές προστατευτισμού που διαμορφώνονται. Παράλληλα, η εύθραυστη οικονομική κατάσταση στην Τουρκία και οι διαπραγματεύσεις για τις μελλοντικές εμπορικές σχέσεις της Μεγάλης Βρετανίας με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες μετά την έξοδο της από την ΕΕ, εντείνουν τον προβληματισμό για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την ελληνική βιομηχανική παραγωγή και τις εξαγωγές αγαθών το επόμενο διάστημα.

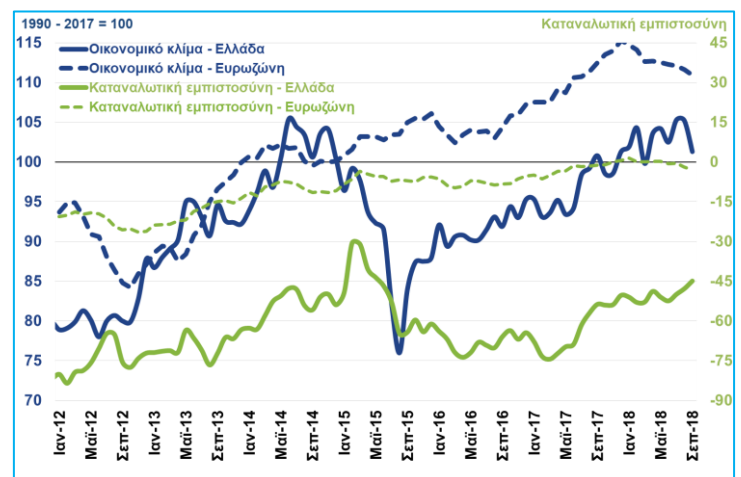
Δ27: Δείκτης οικονομικού κλίματος και επιχειρηματικές προσδοκίες στους βασικούς κλάδους (IOBE και EE - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Δ28: Καταναλωτική εμπιστοσύνη και εκτιμήσεις νοικοκυριών (IOBE και EE - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Δ29: Οικονομικό κλίμα και καταναλωτική εμπιστοσύνη στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη (IOBE και EE - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

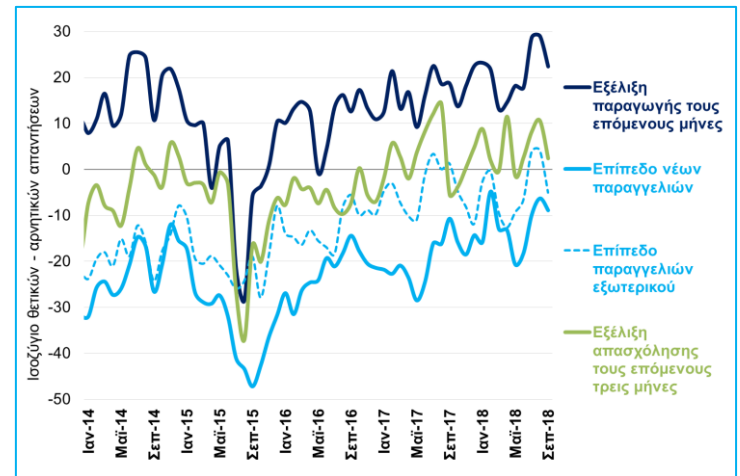

Ειδικότερα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στη βιομηχανία υποχώρησαν τον Σεπτέμβριο του 2018, αν και τα ισοζύγια θετικών – αρνητικών εκτιμήσεων αναφορικά με την εξέλιξη της παραγωγής και της απασχόλησης παραμένουν σε θετικό έδαφος (Δ30). Την ίδια ώρα, ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) στη μεταποίηση καταγράφει σχετική σταθερότητα (στις 53,6 μονάδες τον Σεπτέμβριο του 2018, από 53,9 τον προηγούμενο μήνα), κινούμενος σε επίπεδο πάνω από το όριο των 50 μονάδων για 16^ο συνεχόμενο μήνα, αλλά σε επίπεδο χαμηλότερο σε σύγκριση με τις αρχές του 2018 (56,1 μονάδες τον Φεβρουάριο του 2018, Δ31). Σύμφωνα με τα στοιχεία του δείκτη, η παραγωγή συνέχισε να αυξάνεται, ωστόσο ο ρυθμός αύξησης εξασθένησε, ενώ οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της παραγωγής, των νέων παραγγελιών και της απασχόλησης κατά το επόμενο 12μηνο είναι θετικές. Στους δείκτες εξαγωγικής δραστηριότητας καταγράφονται πτωτικές τάσεις, καθώς οι θετικές εκτιμήσεις για τις εξαγωγές κατά το τελευταίο τρίμηνο περιορίζονται (+20 από +25 μονάδες), όπως συμβαίνει και στις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού (0 από +4 μονάδες), αλλά και στις προβλέψεις για εξαγωγές τους προσεχείς μήνες (+17 από +26 μονάδες). Παρόλα αυτά, στα στοιχεία του PMI, μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2018 καταγράφεται έντονος ρυθμός αύξησης νέων παραγγελιών εξωτερικού.

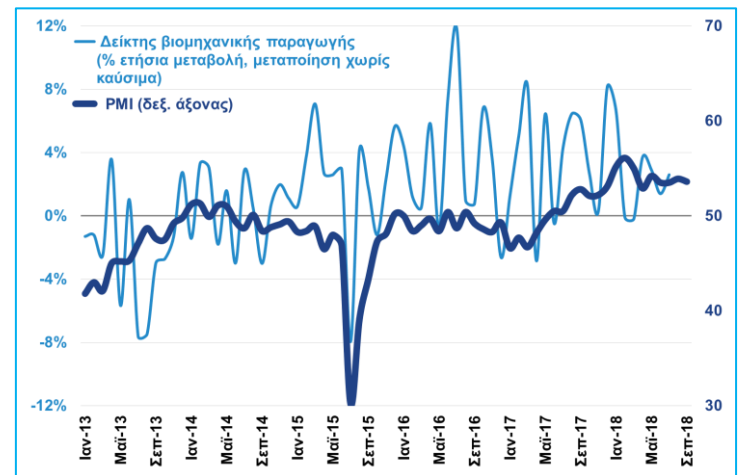
Στις κατασκευές, οι επιχειρηματικές προσδοκίες παρουσιάζουν έντονη υποχώρηση (-54,5 μονάδες, από -45,1 μονάδες τον προηγούμενο μήνα). Παρόλο που οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για το πρόγραμμα εργασιών τους βελτιώνονται, οι εκτιμήσεις τους για την απασχόληση να επιδεινώνονται σημαντικά (Δ32).

Ωστόσο οι τάσεις στους επιμέρους κλάδους των κατασκευών είναι μικτή. Ειδικότερα, στις ιδιωτικές κατασκευές η τάση είναι πτωτική, ενώ στα δημόσια έργα ανοδική.

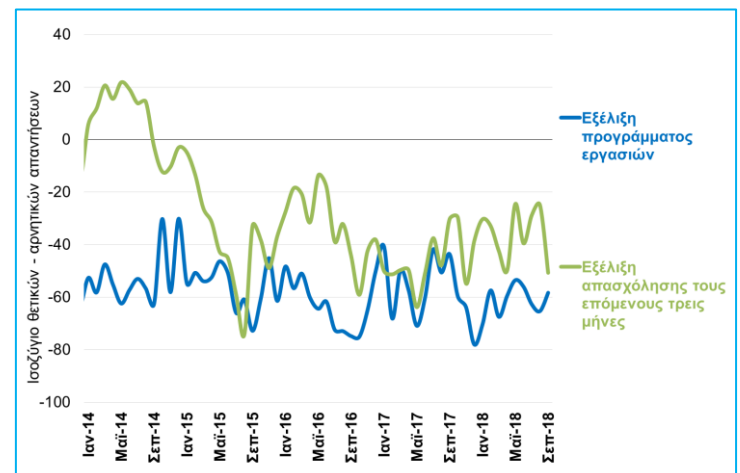
Δ30: Επιχειρηματικές προσδοκίες στη βιομηχανία
(IOBE και EE - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Δ31: Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών στη μεταποίηση (PMI) και μεταβολή του δείκτη παραγωγής στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών
(Markit, Σεπ. 2018, ΕΛΣΤΑΤ, Ιουλ. 2018,)

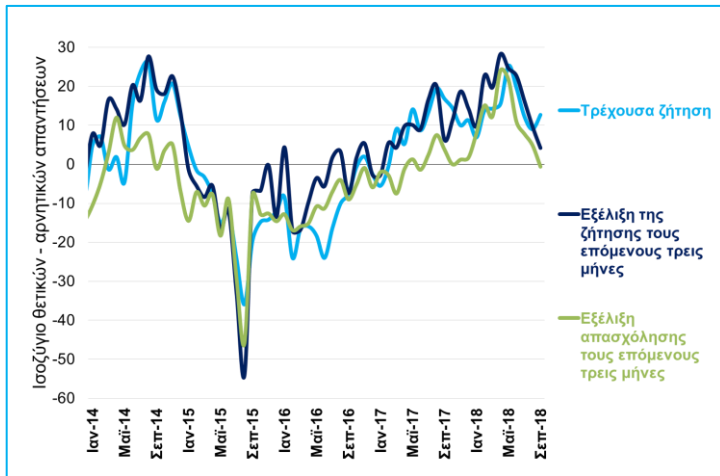

Δ32: Επιχειρηματικές προσδοκίες στις κατασκευές
(IOBE και EE - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

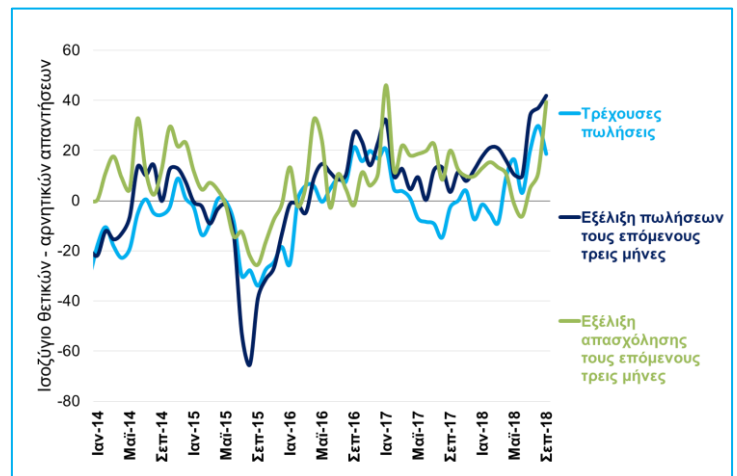
Δ33: Επιχειρηματικές προσδοκίες στις υπηρεσίες
(IOBE και ΕΕ - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Πτώση του κλίματος καταγράφεται επίσης στις υπηρεσίες, έπειτα από την έντονα ανοδική τάση που διαμορφώθηκε από το φθινόπωρο του 2017 και κορυφώθηκε τον Μάιο του 2018. Πάντως, το γενικό ισοζύγιο θετικών – αρνητικών εκτιμήσεων παραμένει θετικό (+10,5 μονάδες από +11,9 μονάδες τον Αύγουστο του 2018), ενώ η επιδείνωση του κλίματος ακολουθεί την εποχικότητα των προηγούμενων ετών (Δ33) και επηρεάζεται από την υποχώρηση των προσδοκιών στον τουρισμό, όπως είναι αναμενόμενο καθώς τελειώνει η τουριστική περίοδος.

Αντίθετα με τους υπόλοιπους τομείς, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο βελτιώνονται περαιτέρω τον Σεπτέμβριο του 2018, κυρίως ως αποτέλεσμα των θετικών εκτιμήσεων των επιχειρήσεων για την εξέλιξη της απασχόλησης το επόμενο τρίμηνο. Ταυτόχρονα, αν και οι θετικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις περιορίζονται, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους βελτιώνονται (Δ34). Από τους επιμέρους κλάδους, ανοδικά κινείται ο σχετικός δείκτης στα τρόφιμα, τα ποτά και τον καπνό, όπως επίσης και στην ένδυση και υπόδηση, ενώ κάμψη παρατηρείται στα είδη οικιακού εξοπλισμού.

Δ34: Επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο
(IOBE και ΕΕ - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Τέλος, η καταναλωτική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε αισθητά τον Σεπτέμβριο του 2018 και διαμορφώθηκε στις -44,9 μονάδες, από -47,8 μονάδες τον προηγούμενο μήνα και -53,7 τον Σεπτέμβριο του 2017, φτάνοντας στο υψηλότερο επίπεδο από τον Μάιο του 2015 (Δ28 και Δ29). Η άνοδος της καταναλωτικής εμπιστοσύνης προήλθε κυρίως από τη βελτίωση των εκτιμήσεων των νοικοκυριών σε όλους τους τομείς, ιδίως για την εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο τρίμηνο, ενώ και η πρόθεσή τους για μείζονες αγορές και αποταμίευση εμφανίζει θετική τάση από τον Ιανουάριο του 2017.

Λιανικές πωλήσεις: Νέα άνοδο σημείωσε ο όγκος λιανικών πωλήσεων τον Ιούλιο του 2018, με τον γενικό δείκτη πλην καυσίμων να καταγράφει αύξηση +2,5%, επιπλέον αύξησης +3,2% τον Ιούλιο του 2017, και τους επιμέρους δείκτες στις κυριότερες κατηγορίες καταστημάτων να παρουσιάζουν ανοδική τάση. Η θετική πορεία των λιανικών πωλήσεων εκτιμάται ότι θα διατηρηθεί τους επόμενους μήνες, καθώς οι επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο βελτιώνονται μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2018 (Δ35).

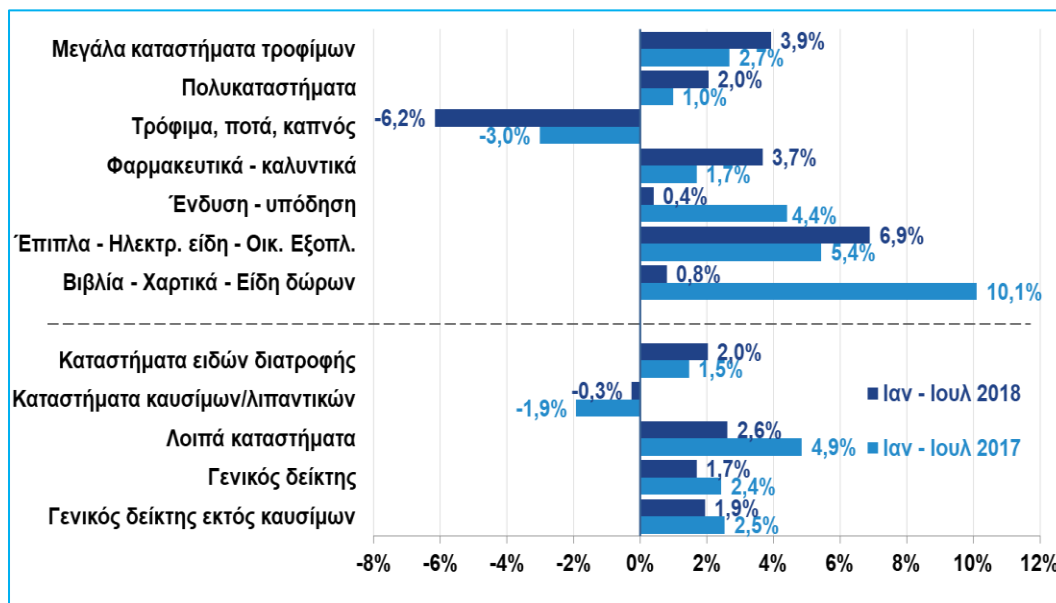
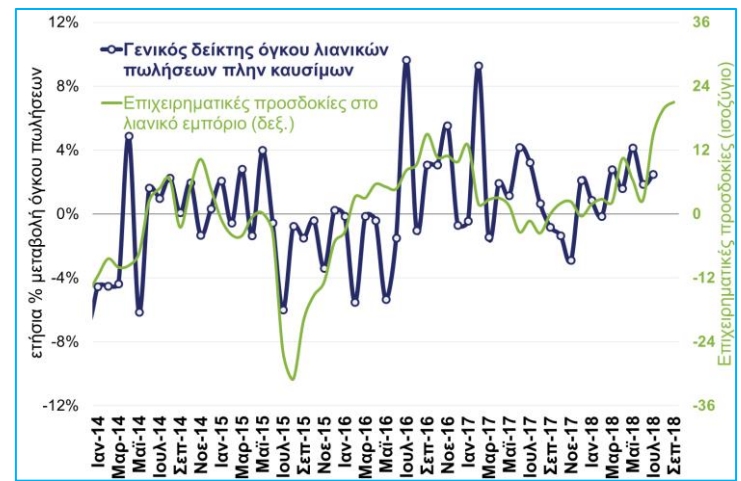
Η άνοδος των λιανικών πωλήσεων τον Ιούλιο του 2018 προήλθε κυρίως από τα καταστήματα φαρμακευτικών προϊόντων και καλλυντικών (+8,3%), βιβλίων, χαρτικών και ειδών τεχνολογίας (+6,7%) και τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (+3,1%), ενώ πτώση συνέχισε να καταγράφεται στα εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων, ποτών και καπνού (-3,4%).

Ταυτόχρονα, τον Ιούλιο του 2018, ο εποχικά διορθωμένος δείκτης όγκου λιανικών πωλήσεων σημείωσε αύξηση +1,4% σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα.

Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Ιουλ 2018, ο όγκος λιανικών πωλήσεων πλην καυσίμων αυξήθηκε κατά +1,9%, επιπλέον αύξησης +2,5% το αντίστοιχο διάστημα του 2017. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις σημειώθηκαν στα καταστήματα επίπλων και ειδών οικιακού εξοπλισμού (+6,9%, επιπλέον αύξησης +5,4% το αντίστοιχο

διάστημα 2017) και στα μεγάλα καταστήματα τροφίμων (+3,9%, επιπλέον αύξησης +2,7% αντίστοιχο διάστημα του 2017). Αντίθετα, στα εξειδικευμένα καταστήματα τροφίμων σημειώθηκε πτώση (-6,2%, επιπλέον μείωσης -3,0% το αντίστοιχο διάστημα του 2017), η οποία μπορεί να αποδοθεί στη μετατόπιση της ζήτησης από μικρά σε μεγάλα καταστήματα τροφίμων (Δ36).

Δ35: Δείκτης όγκου πωλήσεων και επιχειρηματικές προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο (ΕΛΣΤΑΤ, Ιουλ. 2018, IOBE και ΕΕ - DG ECFIN, Σεπ. 2018)

Δ36: Δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Ιουλ. 2018)

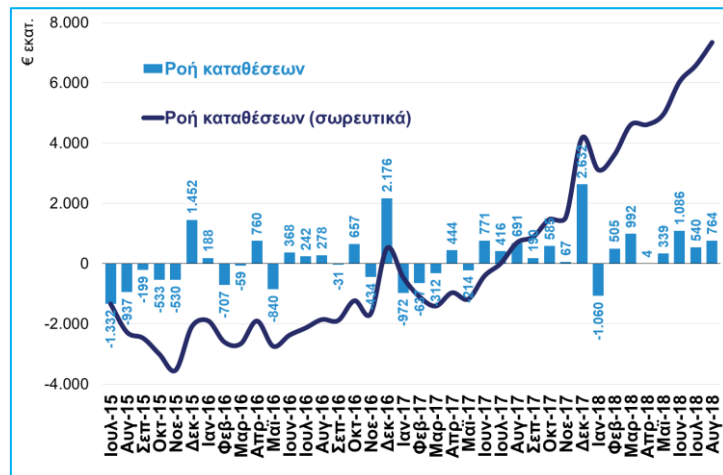

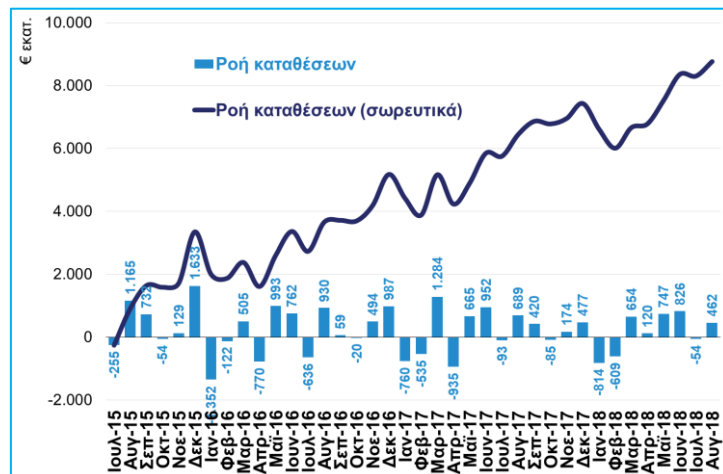
Χρηματοδότηση και καταθέσεις: Αύξηση για 7^ο συνεχόμενο μήνα σημείωσαν οι καταθέσεις των νοικοκυριών τον Αύγουστο του 2018 (+€764 εκατ.), με το υπόλοιπό τους να ανέρχεται σε €107,2 δισ., έναντι €100,5 δισ. τον Αύγουστο του 2017. Σημειώνεται ότι από τον Ιούλιο του 2015, όταν επιβλήθηκαν τα capital controls, οι καταθέσεις των νοικοκυριών έχουν αυξηθεί κατά €7,3 δισ. (Δ37). Παράλληλα, αύξηση σημείωσαν και οι καταθέσεις των επιχειρήσεων (+€462 εκατ.), έπειτα από αρνητική ροή κατά -€54 εκατ. τον προηγούμενο μήνα (Δ38), η οποία μπορεί να αποδοθεί στην πληρωμή της προκαταβολής του φόρου εισοδήματος. Η σταθερή αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων συνδέεται με την άνοδο του τουρισμού και των εξαγωγών αγαθών, ενώ παράλληλα ενισχύει τις ενδείξεις βελτίωσης των χρηματοοικονομικών συνθηκών.

Από την άλλη πλευρά, η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις παρέμεινε αρνητική τον Αύγουστο του 2018 (-0,9%) για 6^ο συνεχόμενο μήνα, χωρίς ακόμα να έχει διαμορφωθεί μία σταθερή θετική τάση (Δ39). Αρνητική επίσης εξακολουθεί να είναι και η πιστωτική επέκταση προς τα νοικοκυριά, με τον ετήσιο ρυθμό μεταβολής των στεγαστικών δανείων να διαμορφώνεται σε -2,9% και των καταναλωτικών σε -0,7% (Δ39).

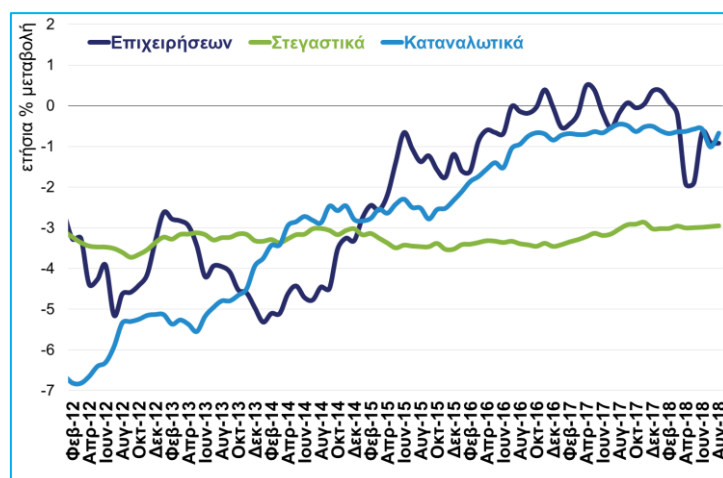
Δ37: Καταθέσεις νοικοκυριών (ΤΤΕ, Αυγ 2018)

Δ38: Καταθέσεις επιχειρήσεων (ΤΤΕ, Αυγ. 2018)

Δ39: Χρηματοδότηση επιχειρήσεων και νοικοκυριών – ετήσια % μεταβολή (Τράπεζα της Ελλάδος, Αυγ. 2018)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€362 δισ.
71% συνόλου*

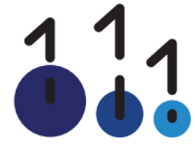
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€61 δισ.
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€3,3 δισ.**
42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
200.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€5 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,2 δισ.
26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€1,1 δισ.
31% συνόλου****

* 17.454 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2016 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

